

**РИМСКИ ЛИМЕС
И ГРАДОВИ
НА ТЛУ СРБИЈЕ**

*Roman Limes and
cities in the territory
of Serbia*

РИМСКИ ЛИМЕС И ГРАДОВИ НА ТЛУ СРБИЈЕ
*Roman Limes and cities in
the territory of Serbia*

ISBN 978-86-7025-793-1 (САНУ)
ISBN 978-86-6439-042-2 (АИ)

**РИМСКИ ЛИМЕС
И ГРАДОВИ
НА ТЛУ СРБИЈЕ**

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

АРХЕОЛОШКИ ИНСТИТУТ БЕОГРАД

Галерија Српске академије наука и уметности /
Gallery of the Serbian Academy Sciences and Arts

РИМСКИ ЛИМЕС И ГРАДОВИ НА ТЛУ СРБИЈЕ
ROMAN LIMES AND CITIES ON THE TERRITORY OF SERBIA

Издавач / Published by

Српска академија наука и уметности / Serbian Academy of Sciences and Arts
Археолошки институт - Београд / Archaeological institute - Belgrade

Главни уредник / Editors-in-chief

Душан Оташевић / Dušan Otašević

Уредници / Editors

Миомир Кораћ / Miomir Korać
Стефан Поп-Лазич / Stefan Pop-Lazić

Рецензенти / Reviewers

Гојко Суботић / Gojko Subotić
Милоје Р. Васић / Miloje R. Vasić

РИМСКИ ЛИМЕС И ГРАДОВИ
НА ТЛУ СРБИЈЕ

ROMAN LIMES AND CITIES ON
THE TERRITORY OF SERBIA

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

АРХЕОЛОШКИ ИНСТИТУТ БЕОГРАД САНУ

САДРЖАЈ

8 | Предговор

РИМСКА НАЛАЗИШТА У СРПСКОМ ПОДУНАВЉУ И ЗАЛЕЂУ

- 14 | Стефан Поп-Лазић, Љубомир Јевтовић, Вујадин Вујадиновић, *Римски лимес и провинције на територији данашње Србије*
- 20 | Стефан Поп-Лазић, Вујадин Вујадиновић, Илија Данковић, *Војна опрема*
- 28 | Стефан Поп-Лазић, *Синигунум*
- 36 | Снежана Голубовић, Немања Мрђић, Миомир Кораћ, *Виминацијум*
- 44 | Иван Богдановић, Драгана Роговић, Соња Вуковић-Богдановић, *Виминацијумски амфиитеатар*
- 50 | Мирјана Војвода, Саша Реџић, *Циркулација римског новца у српском делу лимеса (I–V век)*
- 56 | Оливера Илић, *Пољопривреда у средњем подунављу током римског периода*
- 64 | Ангелина Раичковић Савић, Љубомир Јевтовић, Ана Богдановић, *Керамички материјал*
- 72 | Илија Данковић, Бебина Миловановић, Милица Марјановић, *Од девојчице до matronae: животињи ток жена на лимесу*
- 82 | Снежана Николић, Милица Марјановић, *Римске уљане лампе – профана и сакрална намена*
- 88 | Снежана Голубовић, *Медицински инструменти*
- 94 | Снежана Голубовић, *Сахрањивање у римском периоду*
- 100 | Илија Микић, *Антрополошки типови са Виминацијума и покушај реконструкције њихових лица*
- 106 | Соња Вуковић-Богдановић, *Људи и животиње на торномезијском лимесу: археозоолошка сведочанства*
- 112 | Надежда Гавриловић Витас, *Римска религија и култови на дунавском Лимесу у Србији*
- 126 | Ивана Поповић, *Порфирне скулптуре из српског дела регије лимеса, као сведочанство о њеном стваријешко-пропагандном значају у доба касне антике*
- 160 | Гордана Јеремић, *Рано хришћанство на лимесу*
- 166 | Стефан Поп-Лазић, *Феликс Ромулијана (Гамзирад)*
- 172 | Надежда Гавриловић Витас, *Касноантичка Медијана*
- 182 | Гордана Јеремић, *Naissus – римски и рановизантијски град*

CONTENTS

9 | Foreword

ROMAN SITES IN SERBIAN DANUBE REGION AND ITS HINTERLAND

- 15 | Stefan Pop-Lazić, Ljubomir Jevtović, Vujadin Vujadinović, *Roman Limes and provinces at the territory of modern Serbia*
- 21 | Stefan Pop-Lazić, Vujadin Vujadinović, Ilija Danković, *Military equipment*
- 29 | Stefan Pop-Lazić, *Singidunum*
- 37 | Snežana Golubović, Nemanja Mrđić, Miomir Korać, *Viminacium*
- 45 | Ivan Bogdanović, Dragana Rogić, Sonja Vuković-Bogdanović, *The amphitheatre of Viminacium*
- 51 | Mirjana Vojvoda, Saša Redžić, *Circulation of Roman coins in the Serbian part of the limes (1st–5th century)*
- 57 | Olivera Ilić, *Agriculture in the middle and lower Danube region during the roman period*
- 65 | Angelina Raičković Savić, Ljubomir Jevtović, Ana Bogdanović, *Ceramic material*
- 73 | Ilija Danković, Bebina Milovanović, Milica Marjanović, *From a girl to a matrona: the life course of the women on the limes*
- 83 | Snežana Nikolić, Milica Marjanović, *Roman oil lamps – profane and sacral use*
- 89 | Snežana Golubović, *Medical instruments*
- 95 | Snežana Golubović, *Burials of the Roman period*
- 101 | Ilija Mikić, *Anthropological types of Viminacium and the attempt to reconstruct faces*
- 107 | Sonja Vuković-Bogdanović, *Humans and animals on the Upper Moesian limes: Archaeozoological testimonie*
- 113 | Nadežda M. Gavrilović Vitas, *Roman Religion and Cults on the Danube Limes in Serbia*
- 127 | Ivana Popović, *Porphyry sculptures from the Serbian part of limes region as testimony of its strategic-popaganda significance in the Late Roman period*
- 161 | Gordana Jeremić, *Early christianity on the limes*
- 167 | Stefan Pop-Lazić, *Felix Romuliana (Gamzigrad)*
- 173 | Nadežda Gavrilović Vitas, *Late Roman Mediana*
- 183 | Gordana Jeremić, *Naissus – a Roman and Early Byzantine city*

- 188 | Извори
189 | Скраћенице
191 | Литература

KATALOG

- 210 | Скраћенице за називе институција које чувају предмете
212 | Стефан Поп-Лазих, Вујадин Вујадиновић, Илија Данковић, *Наоружање и војна опрема*
233 | Иван Богдановић, Драгана Роговић, Соња Вуковић-Богдановић, *Виминацијумски амфиитеатар*
239 | Мирјана Војвода, Саша Реџић, *Циркулација новца у српском делу лимеса*
282 | Ангелина Раичковић-Савић, Љубомир Јевтовић, Ана Богдановић, *Керамички материјал*
306 | Илија Данковић, Бебина Миловановић, Милица Марјановић, *Од девојчице до матронае: животињи њок жена на лимесу*
329 | Снежана Николић, Милица Марјановић, *Римске уљане лампе – њрофана и сакрална намена*
353 | Снежана Голубовић, *Медицински инструменти*
365 | Илија Микић, *Анџроолошки њијови са Виминацијума и њокушај реконструкције њихових лица*
367 | Соња Вуковић-Богдановић, *Људи и животиње на њорњомезијском лимесу: археозолошка сведочанства*
372 | Надежда Гавриловић-Витас, Стефан Поп-Лазих, *Римска релиџија и кулџови на дунавском Лимесу у Србији*
378 | Ивана Поповић, *Порфирне скулпџуре из српској дела реџије лимеса, као сведочанство о њеном сџрајешко-џројаџандном значају у доба касне антике*
382 | Ивана Поповић, Стефан Поп-Лазих, *Феликс Ромулијана (Гамзиџрад)*
385 | Надежда Гавриловић-Витас, Ивана Поповић, *Касноантичка Медијана и Ниш*

188		Sources
189		Abbreviations
191		Literature

CATALOGUE

211		Abbreviations for names of Institutions that keep the artefacts
212		Stefan Pop-Lazić, Vujadin Vujadinović, Ilija Danković, <i>Military equipment</i>
233		Ivan Bogdanović, Dragana Rogić, Sonja Vuković-Bogdanović, <i>The amphitheatre of Viminacium</i>
239		Mirjana Vojvoda, Saša Redžić, <i>Circulation of Roman coins in the Serbian part of the limes (1st–5th century)</i>
282		Angelina Raičković-Savić, Ljubomir Jevtović, Ana Bogdanović, <i>Ceramic material</i>
306		Ilija Danković, Bebina Milovanović, Milica Marjanović, <i>From a girl to a matrona: the life course of the women on the limes</i>
329		Snežana Nikolić, Milica Marjanović, <i>Roman oil lamps – profane and sacral use</i>
353		Snežana Golubović, <i>Medical instruments</i>
365		Ilija Mikić, <i>Anthropological types of Viminacium and the attempt to reconstruct faces</i>
367		Sonja Vuković-Bogdanović, <i>People and animals on the Upper Moesian limes: Archaeozoological testimonies</i>
372		Nadežda M. Gavrilović-Vitas, Stefan Pop-Lazić, <i>Roman Religion and Cults on the Danube Limes in Serbia</i>
378		Ivana Popović, <i>Porphyry sculptures from the Serbian part of limes region as testimony of its strategic-propaganda significance in the Late Roman period</i>
382		Ivana Popović, Stefan Pop-Lazić, <i>Felix Romuliana (Gamzigrad)</i>
385		Nadežda Gavrilović-Vitas, Ivana Popović, <i>Late Roman Mediana and Niš</i>

ПРЕДГОВОР

Границу Римског царства – Лимес према спољном свету чинио је низ војних постаја распоређених дуж 7.500 километара од Британије, преко Рајне и Дунава, до Блиског истока и Африке. Данас ови споменици римске културе чине део светске баштине УНЕСКО, а Археолошки институт је већ неколико години укључен у припреме номинације Римског Лимеса на Дунаву за упис на листу УНЕСКО-а.

Интерес за римска налазишта са наших простора сеже још у XVIII век, док прва археолошка истраживања почињу крајем XIX века, са појавом првих школованих археолога у Србији. У последњих сто година испитани су бројни локалитети на Дунаву, нарочито током великих радова на изградњи хидроелектрана у Ђердапу, а истраживања великих легијских логора Сингидунума и Виминацијума трају и данас.

Интензиван живот, који се вековима одвијао на ободу римског царства у војним и цивилним насељима, најбоље се огледа у бројним остацима материјалне културе. Кроз одабране предмете изложба „Римски Лимес и градови на тлу Србије“ има за циљ да осветли и презентује јавности богатство римског наслеђа у Подунављу и његовом залеђу. Један од разлога за постављање ове изложбе је и одржавање 24. Лимес конгреса у Београду и Виминацијуму. Лимес конгрес са традицијом дугом скоро седамдесет година представља један од најважнијих археолошких скупова у Европи који се одржава сваке треће године. Ове године Србија је по први пут домаћин конгреса. Током гласања на 23. Лимес-конгресу у Инголштату у Немачкој, 2015. године Археолошком институту је припала част да буде организатор скупа. Првом конгресу одржаном 1949. године присуствовало је свега 20 научника, а ове године своје учешће пријавило је више од 350 археолога, историчара, антрополога, археозоолога и других стручњака из целог света.

То је био подстрек нашим научницима да светској научној елити, али и свима онима који су вођени жељом за новим сазнањима, на овој изложби представе наша истраживања. А та истраживања обухватају проучавања војске и војне стратегије, градитељства, занатства, уметности, духовне културе, римске религије и култова, као и почетке хришћанства на нашем тлу. Циљ аутора изложбе био је да покрију све ове аспекте живота на граници, али и у градовима у позадини и то прикажу кроз предмете, реконструкције лица људи који су живели пре скоро 2000 година и да уз помоћ савремених технологија дочарају живот на границама Римске империје.

Археолошки институт, иницијатор и организатор изложбе Римски Лимес и градови у Србији у Галерији САНУ, дугује велику захвалност следећим музејима, без чије сарадње и драгоцених предмета које су уступили за ову прилику, не би била могућа реализација овако комплексне изложбе: Музеј Срема – Сремска Митровица, Музеј Војводине – Нови Сад, Музеј града

FOREWORD

The border of Roman Empire with the outer world was established as system of military strongholds along a 7,500 km line from Britain along the Rhine and the Danube to the Middle East and Africa. Today, these monuments of Roman culture represent part of the World Heritage – UNESCO. In the last few years, The Institute of Archaeology has been involved in the preparation for the nomination of part of the Danube Limes to the UNESCO list.

The earliest interest in the Limes monuments in Serbia dates back to the 18th century. Ever since the end of the 19th century, intensive research has been conducted, ever since the first archaeologists were educated. In the last hundred years, numerous sites have been investigated especially on the occasions of the extensive construction projects of the hydro power-plants in Đerdap. Research of the legionary camps in Singidunum and Viminacium have continued to the present day.

The intensive life that was evident for centuries in the military and civil settlements along the Roman border is presented in the best way through the remains of the material culture. The aim of the exhibition is to enlighten and present to the public, through the selected artefacts, the abundance of Roman heritage in the Danube area and its hinterland. One of the reasons for this exhibition is the event of XXIV Limes congress in Belgrade and Viminacium. During the XXIII Limes congress, held in Ingolstadt (Germany), the Institute of Archaeology from Belgrade had the honour of being selected to host the 2018 meeting. With a tradition of 70 years, the Limes Congress is one of the most important archaeological events in Europe, which takes place every third year, this year for the first time in Serbia. Just 20 scientists attended the first Limes congress in 1949, while this year more than 350 archaeologists, historians, anthropologists, archaeozoologists and other experts attended the meeting.

It was an opportunity for our scientists to present our research to the scientific elite as well as to all those who are driven by the desire to acquire new knowledge. This research comprises studies of army and military strategy, engineering, craftsmanship, arts, spiritual culture, Roman religion and cults, as well as the beginnings of Christianity in our area. The aim of the authors of the exhibition was to cover all aspects of life on the border, but also in the hinterland, and to depict it through objects and reconstructions of the faces of the people who lived almost 2,000 years ago, presenting it with aid of modern technologies.

As the organiser of the exhibition, The Institute of Archaeology is grateful to following museums, without whose cooperation and the precious objects that they have lent us for this opportunity, it would not have been possible to realise such a complex exhibition: Muzej Srema – Sremska

Београда, Историјски музеј Србије, Народни Музеј – Пожаревац, Музеј Крајине – Неготин, Народни музеј – Зајечар, Народни музеј – Ниш.

У изради изложбе учествовали су следећи ко-аутори: Ана Богдановић, Иван Богдановић, Мирјана Војвода, Вујадин Вујадиновић, Соња Вуковић – Богдановић, Надежда Гавриловић – Витас, Снежана Голубовић, Илија Данковић, Оливера Илић, Љубомир Јевтовић, Гордана Јеремић, Жељко Јовановић, Милица Марјановић, Илија Микић, Владимир Милетић, Јелена Милетић, Бибина Миловановић, Снежана Николић, Софија Петковић, Стефан Поп-Лазич, Бојан Поповић, Ангелина Раичковић – Савић, Саша Рецић, Драгана Роговић.

Mitrovica, Muzej Vojvodine – Novi Sad, Muzej grada Beograda, Istorijski muzej Srbije, Narodni Muzej – Požarevac, Muzej Krajine – Negotin, Narodni muzej – Zaječar, Narodni muzej – Niš.

The following co-authors took part in the exhibition: Ana Bogdanović, Ivan Bogdanović, Mirjana Vojvoda, Vujadin Vujadinović, Sonja Vuković – Bogdanović, Nadežda Gavrilović – Vitas, Snežana Golubović, Ilija Danković, Olivera Ilić, Ljubomir Jevtović, Gordana Jeremić, Željko Jovanović, Milica Marjanović, Ilija Mikić, Vladimir Miletić, Jelena Miletić, Bebina Milovanović, Snežana Nikolić, Sofija Petković, Stefan Pop-Lazić, Bojan Popović, Angelina Raičković – Savić, Saša Redžić, Dragana Rogić.

РИМСКА НАЛАЗИШТА У
СРПСКОМ ПОДУНАВЉУ
И ЗАЛЕЂУ
ROMAN SITES IN
SERBIAN DANUBE REGION
AND ITS HINTERLAND

КЕРАМИЧКИ МАТЕРИЈАЛ

Ангелина РАИЧКОВИЋ-САВИЋ, Љубомир ЈЕВТОВИЋ,
Ана БОГДАНОВИЋ

Експериментисање са експлоатацијом глине, њеним обликовањем и термичком обрадом довело је до развоја грнчарског и цигларског заната још у праисторијском периоду. У античко доба глина постаје један од најпогоднијих материјала, употребљаван за производњу предмета различите намене – од керамичког посуђа преко грађевинског материјала до предмета који су коришћени у култне сврхе. Због тога керамика представља најбројнију групу налаза приликом археолошких истраживања римских локалитета, што сведочи о широкој примени и важности глине у свакодневном животу Римљана. У римско доба производња предмета од глине добија готово индустријске размере – од Британије до северне Африке, и од Иберијског полуострва до Германије, отворане су многобројне радионице различитог капацитета, али са донекле стандардизованим процесима производње и репертоаром производа, који су трговином стизали до најудаљенијих делова Царства, па чак и ван његових граница.

Утврђено је да су највећи производни центри подизани у близини већих насеобина, како би била задовољена локална потражња и како би се користила развијена мрежа путева за даљи транспорт и трговину. Производња керамичких предмета није била централизована, већ су постојале бројне мање радионице које су снабдевале локална тржишта. Њихове заједничке карактеристике огледају се у организованој производњи, која је захтевала непосредан приступ изворима глине, великим количинама воде, као и дрвне грађе и другог биолошког материјала који је коришћен као гориво у пећима. Будући да су пећи представљале велики извор загађења и сталну опасност од пожара, подизане су ван насеља, често на простору некропола. Археолошки налази унутар и око пећи показују да су у радионицама истовремено прављене све врсте предмета од глине, а пре свега посуде, лампе и грађевински материјал.

Основу производње и често једини сигуран траг керамичарске и опекарске делатности представљају саме пећи. Сматра се да облик основе и димензије пећи зависе од њихове намене. Пећи за печење керамичког посуђа биле су кружне или овалне основе, мањих су димензија и делом укопане, док су цигларске имале правоугаоне или квадратне основе и већих димензија.¹ Треба напоменути да ово није нужно правило, будући да су познати бројни примери пећи једног облика које су коришћене за печење различитих производа.² У склопу радионица су се налазили и други објекти, попут позајмишта глине, бунара за воду, тремова за сушење тек израђених

1 Swan 1984

2 Jeremić 2001, 133

CERAMIC MATERIAL

Angelina RAIČKOVIĆ-SAVIĆ, Ljubomir JEVTIČIĆ,
Ana BOGDANOVIĆ

Experimenting with exploitation of clay, its moulding and firing has led to the development of pottery and brick making in prehistoric times. In antiquity, clay became one of the most utile raw materials, used for production of various items – from vessels to building materials and items used for religious purposes. For this reason, ceramic material is the largest group of archaeological finds found during the excavations of Roman sites, which further proves a wide use and the importance of clay in Roman everyday life. In Roman era, the production of materials made out of clay became almost industrial in its proportions – from Britain to Northern Africa and from Iberian Peninsula to Germania, existed many workshops of various capacity with a standardised production process and the repertoire. Through trade these items would find their way to even the most remote parts of the Empire, and in some cases even further, beyond its borders.

The largest production centres were established in the vicinity of bigger settlements in order to satisfy the local demand and make use of the highly developed road network, for further transportation and trade. The production of ceramics was not centralised, but numerous smaller workshops existed instead, which supplied the local markets. Their mutual characteristics reflect in organised production which required an immediate access to the sources of clay, large amounts of water and lumber or other biological materials used as fuel for kilns. Since the kilns were a great source of pollution and a constant risk of fires, they were built outside the settlements, often in the territory of the necropolises. Archaeological finds discovered inside and around the kilns confirm that all types of ceramic material were made at the same place, mostly vessels, lamps and building material.

The basis of production and often the only certain trace of pottery and brick making in the certain area are the kilns themselves. It is assumed that the shape of the base and the dimensions of a kiln depended on its purpose. The kilns for ceramic vessels were oval or round in shape, smaller in dimensions, while those for bricks had a rectangular or square bases and were generally larger.¹ It should be mentioned that this was not a strict rule, since there are several examples of kilns of the same type used for making various products.² Within the workshops, other objects were found, such as clay pits, wells, porches for

---

1 Swan 1984

2 Jeremić 2001, 133

предмета, као и јама за чување влажне глине и одбацивање неуспелог материјала и нуспроизвода.³ Радионице су биле у приватном или државном власништу, под покровитељством самог цара, у поседу провинција и градова, па чак и под управом појединих јединица римске војске (легија, помоћних јединица и флота).⁴

На територији провинција Горње Мезије и Доње Паноније, односно данашње Србије, радионички комплекси за израду керамичких предмета откривени су у непосредној близини великих урбаних и војних центара, попут Сирмијума, Виминацијума и Сингидунума. У Сирмијуму, односно на његовим некрополама, констатовано је више од 20 керамичарских⁵ и седам опекарских пећи,⁶ од којих је већина истражена. На некрополама Виминацијума откривено је више од 25 грнчарских и цигларских пећи⁷, што представља највећи број истражених занатских целина у овом делу Балканског полуострва. Појединачни налази грнчарских радионица познати су из Сингидунума⁸ и Маргума.⁹ Претпоставља се да је радионица за израду глеђосаних посуда постојала на простору Космаја,¹⁰ док је већа грнчарско-опекарска радионица, која је припадала *Classis Flavia Pannonica*, регистрована на локалитету Прогарски виногради код Земуна.¹¹

Керамичке посуде и фигурине

Технологија израде керамичких посуда, лампи и фигурина била је у римском периоду на високом нивоу. Коришћена је глина доброг квалитета, која је обликована на грнчарском точку или помоћу калупа, а затим дорађивана и украшавана различитим алаткама, и печена у пећима на температури од око 800⁰ С.¹² Велики број посуда разноврсних облика и квалитета израде, који су зависили од њихове функције, сведочи о развијености грнчарског заната, али и о спретности самих мајстора. Варијације приметне на готовим керамичким посудама проузроковане су хемијским саставом глине, додатим примесима од органских материја, температуром печења, али и врстом грнчарских пећи које су биле отвореног и затвореног типа.¹³ У зависности од примарне намене, керамичке посуде најчешће су коришћене за припрему, конзумацију, транспорт и складиштење намирница, док су одређене форме биле намењене за религијске обреде. Најбројније је било посуђе за свакодневну употребу попут здела, лонаца, тањира, пехара и крчага, али су постојале и форме које се не могу сврстати ни у једну од наведених група. Ради се о минијатурним посудама, штедној касици и клепсидри, односно „воденом сату”.¹⁴ Балсамаријуми су коришћени за чување мањих количина појединих производа, а могли су имати и погребни

3 Swan 1984, 6, 43–49; McWhirr 1984, 49–51

4 Brodrigg 1979, 211

5 Премк 1992, 363

6 Jeremić 2000, 131

7 Јордовић 1994; Raičković 2007; Jovičić, Milovanović 2017

8 Свјетићанин 2000

9 Марић 1951, 121

10 Цвјетићанин 2001, 77

11 Dimitrijević 1968

12 Raičković 2012, 163

13 Raičković, Redžić 2006, 82

14 Спасић-Ђурић 2002, 130–132

drying, and pits for storing the wet clay and casting off the rejects and by-products.³ The workshops were either privately or state owned, under the direct patronage of the emperor, run by provinces and cities, or even under the control of some units of roman army (legions, auxiliary units and fleets).⁴

On the territory of *Moesia Superior* and Lower Pannonia, which is present-day Serbia, the workshop complexes for the production of ceramic goods were discovered in the vicinity of great urban and military centres such as Sirmium, Viminacium and Singidunum. In Sirmium, or rather in its necropolises, over 20 ceramic⁵ and 7 brick kilns⁶ were identified, most of which were fully excavated. In the area of Viminacium necropolises over 25 kilns for pottery and brickmaking were excavated⁷, which is the largest number of researched workshops in this part of the Balkans. Individual finds of pottery kilns are known from Singidunum⁸ and Margum.⁹ It is assumed that a workshop for production of glazed vessels existed on Mt Kosmaj¹⁰ while a large pottery and brick making workshop belonging to *Classis Flavia Pannonica*, was registered on the site Progarski Vinogradi near Zemun.¹¹

Ceramic vessels and figurines

The technology of making the ceramic vessels, lamps and figurines was on a very high level in Roman era. The good quality clay was used, which was shaped on a pottery wheel or with moulds, and then decorated using different tools followed by being baked in kilns on temperatures of around 800° C.¹² A great number of vessels of various shapes and different quality, proves the high level of pottery development but also the skilfulness of the potters themselves. The variations noticeable on finished ceramic vessels are caused by the chemical composition of clay, additions of organic matters, the baking temperature and also the type of kiln used (open or closed ones).¹³ Depending on their primary function, the ceramic vessels were most often used for preparation, consumption, transportation and storage of food and liquids, while some forms were used for religious purposes. Vessels for everyday use are most common: bowls, pots, plates, goblets, and jugs. There are also some types of pottery that cannot fall into any of mentioned categories. These are miniature vessels, a saving box and a clepsydra, i.e. a 'water clock'.¹⁴ Balsamaria were used for storing smaller quantities of certain products, and could have a funerary character.¹⁵ The situation is similar with the prosopomorphic vessels, used as goblets or as grave goods.¹⁶ For storing and transportation of grain, fruit, spices and liquids pithos and amphorae

---

3 Swan 1984, 6, 43–49; McWhirr 1984, 49–51

4 Brodribb 1979, 211

5 Премк 1992, 363

6 Jeremić 2000, 131

7 Јордовић 1994; Raičković 2007; Jovičić, Milovanović 2017

8 Свјетићанин 2000

9 Марић 1951, 121

10 Цвјетићанин 2001, 77

11 Dimitrijević 1968

12 Raičković 2012, 163

13 Raičković, Redžić 2006, 82

14 Спасић-Ђурић 2002, 130–132

15 Nikolić, Raičković 2008, 327

16 Nikolić, Raičković 2009, 139

карактер.¹⁵ Слично је и са просопоморфним посудама, које су употребљаване као пехари и као гробни прилози.¹⁶ За складиштење и транспортовање житарица, воћа, зачина и течности коришћени су питоси и амфоре. Поред импортованих облика амфора, које су од великог значаја за проучавање процеса трговине и дистрибуције сировина, на локалитетима широм некадашње провинције Горње Мезије наилазимо и на форме из локалних радионица. Провинцијски мајстори су налазили своје узорне у репертоарима већих грнчарских центара, а затим су, мањим модификацијама у димензијама и технологији израде, своје производе учинили доступним широм локалног становништва.¹⁷ Иновацију у развоју керамичарског заната донело је глеђосање посуда, односно наношење стакластог премаза преко основне форме, стварајући тако ексклузивну врсту грнчарије. У Горњој Мезији, грнчари су поред својих локалних облика производили и нове форме водећи се репертоаром занатлија галских и германских радионица. Налази калуца за рељефне посуде пружају доказе о изради луксузне керамике у Виминацијуму, док технологија израде и избор коришћених мотива указују на велику инвентивност виминацијумских мајстора.¹⁸

У оквиру керамичарских радионица, грнчари су израђивали и фигурине, које су имале више намена. Биле су украс у свакодневном животу, успомена или играчка, али су такође могле имати и вотивни карактер. За њихову производњу коришћени су калуци, при чему су мајстори узорне налазили у каменом и металним скулптурама. Опус представа је врло обиман и углавном су приказане животиње или божанстава из римског Пантеона.

Грађевински материјал

Посебну групу керамичких налаза чини грађевински материјал, чија је производња представљала важну грану римске привреде. Опеке су биле један од основних грађевинских материјала римског царства, омиљен због своје издржљивости, економичности и прилагодљивости. За изградњу различитих конструктивних елемената, Римљани су правили опеке разних величина и облика, које су одговарале одређеној намени.¹⁹ Опеке правоугаоне или квадратне основе, различитих димензија (*bessalis*, *pedalis*, *lydon*, *sesquipedalis*, *bipedalis*), коришћене су за грађење зидова, поплочавање подова и изградњу канала. Подови су били поплочани малим опекама хексагоналног, лептирастог или правоугаоног пресека, које су ређане попут мозаика. За стубове су коришћене опеке мањих формата, квадратног или кружног пресека, а за водоводне системе посебно израђиване цеви. Системи зидног грејања прављени су помоћу зидних цеви квадратног пресека (*tubuli*) и опека са брадавичастим испупчењима (*tegulae mammatae*) које су постављане на зидове попут оплате. Објекти су покривани кровним опекама (*tegulae*) правоугаоног или трапезоидног облика, са истуреним ивицама, које су полагане на дрвену конструкцију. Истакнуте ивице тегула су спајане и прекриване опекама полукружног пресека (*imbrices*), чија је завршна линија затворана посебним, често изразито декорисаним антефиксима (*antefixa*), на којима је најчешће приказана палмета, глава неког божанства или позоришна маска.

15 Nikolić, Raičković 2008, 327

16 Nikolić, Raičković 2009, 139

17 Bjelajac 1996, 95–106

18 Bjelajac 1990, 143–147

19 McComish 2015

were used. Beside the imported amphorae types, which are significant for research of the process of commerce and distribution of raw materials, we can find locally made examples throughout the sites of *Moesia Superior* and Pannonia. The provincial potters found their models in the repertoires of bigger pottery centres, in order to make products more available and affordable to a wider local community, by modifying dimensions and production technology of vessels.¹⁷ Innovation in the development of pottery was glazing of the vessels, i.e. applying a glass-like coating over the base form, creating an exclusive type of pottery. In *Moesia Superior*, the potters were producing new forms, apart from their usual local shapes, led by the array of products offered by Gallic and Germanic workshops. The finds of moulds for relief vessels provide evidence of the luxury ceramics production in Viminacium, while the production technology and the choice of used motifs show creativity of the local potters.¹⁸

Within ceramics workshops, the potters were making the figurines used for various purposes. They were used as interior decorations in everyday life, a toy or a souvenir, but could also have a votive character. Moulds were used for their production, for which the craftsmen found models in stone or metal sculptures. Although these represented different objects, animals or Roman Pantheon deities were the most common ones.

Building material

Ceramic building material represents a special group of ceramic finds whose production was an important branch of Roman economy. The bricks and tiles were one of the basic building materials of Roman Empire, favoured for their durability, adaptability and economically. For building different constructive elements, Romans used bricks of various shapes and sizes, depending on their purpose.¹⁹ Rectangular or square bricks of different dimensions (*bessalis*, *pedalis*, *lydon*, *sesquipedalis*, *bipedalis*), were used for constructing walls, tiling the floors and building the canals. The floors were tiled with small hexagonal, butterfly or rectangular shaped bricks, which were layered as a mosaic. Round or square bricks of smaller formats were used for pillars, and there were specially designed pipes for the water supplying and sewage systems. The wall heating systems were made of pipes of square shape (*tubuli*) and bricks with nipple-like protuberance (*tegulae mammatae*) which were used for covering the walls. The roofs were covered by rectangular or trapezoid shaped tiles (*tegulae*) with protruding edges, which were laid on a wooden construction. The prominent tegulae edges were linked and covered in crescent shaped bricks (*imbrices*), whose end line was closed by a special, often very decorated antefixes (*antefixa*), which usually had an image of a palm tree, a head of a deity or a theatre mask on them.

Due to massive production, the workshops would stamp their products, to emphasise their quality, prevent misuse and loss during transport, or to monitor production capacities.²⁰ Thanks to these stamps it is possible to identify the workshops. However, not all bricks were stamped, and the criteria that decided which ones would be marked is not yet understood. The finds of bricks with a

---

17 Bjelajac 1996, 95–106

18 Bjelajac 1990, 143–147

19 McComish 2015

20 Kurzmann 2006, 21, 30–31

Због масовне производње, радионице су производе обележавале печатима, како би истакле њихов квалитет, спречиле злоупотребу и губитак приликом транспорта, или да би пратиле своје производне капацитете.²⁰ Захваљући жиговима, насталим утискивањем печата, и данас је могуће идентификовати радионице. Међутим, нису све опеке печатиране, а није познат критеријум избора оних које ће бити обележене. Налази опека са жигом показују да су на простору данашње Србије примат у производњи керамичког грађевинског материјала имале војне циглане, пре свега легија IV Флавија из Сингидунума и легија VII Клаудија из Виминацијума, са више од 3.000 опека откривених на локалитетима у Подунављу или у унутрашњости провинција, дуж важних путева. Печати понекад пружају и додатне информације, попут имена и чина команданта јединице или мајстора, почасне империјалне титуле или назива места у коме је опека настала. Опеке са жигом су важан извор за проучавање војних јединица, њихове организације, распореда или грађевинске активности.

На опекама се често могу видети и други трагови, настали случајно или намерно пре печења, док је глина још била влажна и мека. Нису ретки отисци стопала, војничких чизама или животињских шапа на површини. Мogle су послужити и као подлога за писање, па се на њима могу пронаћи и текстови, урезани штапићем у влажну глину, који су изражавали личне поруке, импресије и ставове појединца. Посебно је занимљива кровна опека која је послужила за вежбање писања. Неки примерци су били украшени цртежом, који је могао бити апстрактан и са одређеном, нама непознатом функцијом, или веома детаљан, готово импресионистички. Посебну врсту представљају опеке са шрафираном површином, којима је промењена првобитна намена и које су служиле као подлога за различите игре на табли.

---

20 Kurzmann 2006, 21, 30–31

stamp show that on the territory of present-day Serbia, the main manufacturers of ceramic building material were military owned tileries, and above all the IV Flavian legion (*Legio IV Flavia Felix*) from Singidunum and VII Claudian legion (*Legio VII Claudia pia fidelis*) from Viminacium, with over 3.000 bricks discovered on the sites along the Danube and within the provinces, along important roads. The stamps sometimes give additional information, such as the names and ranks of the unit commanders, honorary imperial titles or the places they were made in. The stamped bricks are an important source for the research of military units, their organisation or building activities.

Other traces, made accidentally or on purpose before firing, while the clay was still wet and soft are also visible on the bricks. Footprints are very common, either of an army boot or animal paws on the surface. They could be used as a base for writing, so we can see texts, carved by a stick into the wet clay, containing personal messages, impressions and attitudes of an individual. A tegulae that served for writing practice is particularly interesting. Some examples are decorated by a drawing, which could be abstract or very elaborate, almost impressionistic. A special category consists of bricks with hatched surface whose use had been changed and which served as a surface for playing various board games.

ИЗБОРИ/SOURCES:

AA SS – *Acta Sanctorum*, (ed.) J. Bollandus, Paris 1643.

Amm. Marc. – *Ammianus Marcellinus in Three Volumes*, with the English translation by J.C. Rolfe, London–Cambridge Mass., 1964.

Aur. Vict. – Sexti Aurelii Victoris *Liber de Caesaribus*, praecedunt *Origo gentis Romanae* et *Liber de viris illustribus urbis Romae*, subsequitur *Epitome de Caesaribus*, recensuit F. Pichlmayr, Lipsiae, 1911.

Cod. Th. – Theodosiani Libri XVI cum Constitutionibus Simonidianus, (ed.) Th. Mommsen, P. M. Meyer, P. Krueger, 2. *Leges*, Berlin 1962; with the English translation: C. Pharr, Princeton 1952.

Cons. Const. – Consularia Constantinopolitana, *Chronica Minora saec. IV. V. VI. VII.*, (ed.) Th. Mommsen, vol. I, Berolini 1892, 196–247.

Euseb. – Eusebii Caesariensis *opera*, recognovit G. Dindorfius, vol. IV: *Historiae ecclesiasticae libri I-X*, Lipsiae, 1890.

Eutrop. – Eutropii *Breviarium Historiae Romanae*, ed. H.R. Dietsch, Lipsiae, 1883.

Exc. Val. – *Excerpta Valesiana*, in: *Ammianus Marcellinus in Three Volumes*, with the English translation by J.C. Rolfe, London–Cambridge Mass., 1964, 506–509.

FPhiloc – Fasti Furii Philocali, Inscriptiones Italiae XII: Fasti et Elogia. Fasc II: Fasti Anni Numani et Iuliani. Accedunt Ferialia, *Menologia Rustica, Parapegmata*, ed. A. Degrassi, Roma 1963, 237–262, n. 42.

Lact. – Lactantius, *De mortibus persecutorum*, edited and translated by J. L. Creed, Oxford, 1984.

Not. dign., Or. – *Notitia dignitatum: pars Occidentis; pars Orientis; accedunt Notitia urbis Constantinopolitanae et laterculi provinciarum*, (ed.) O. Seeck, Berlin 1876.

Origo – Origo Constantini Imperatoris, *Excerpta Valesiana*, (ed.) J. Moreau, Lipsiae 1961.

Ptolem. Silv. – Fasti Ptolomeii Silvii, Inscriptiones Italiae XII: Fasti et Elogia. Fasc II: Fasti Anni Numani et Iuliani. Accedunt Ferialia, *Menologia Rustica, Parapegmata*, (ed.) A. Degrassi, Roma 1963, 263–276, n. 43.

Zos. – Zosime, *Histoire nouvelle*, tome I, texte établi et traduit par F. Paschoud, Paris 1971.

СКРАЋЕНИЦЕ/ABBREVIATIONS:

CIL – *Corpus Inscriptionum Latinarum*

RIC I-IX – C.H.V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage*, I, *From 39 BC to AD 69*, London 1984; H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage*, II, *Vespasian to Hadrian*, London 1926, repr. 1962; I. A. Carradice, T. V. Buttrey, *The Roman Imperial Coinage*, Vol. II, Part 1; from AD 69 to AD 96, Vespasian to Domitian, London 2007; H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage*, III, *Antoninus Pius to Commodus*, London 1930, repr. 1962; H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage*, IV/1, *Pertinax to Geta*, London 1936, repr. 1962; H. Mattingly, E.A. Sydenham, C.H.V. Sutherland; *The Roman Imperial Coinage*, IV/2, *Macrinus to Papien*, London 1938; H. Mattingly, E.A. Sydenham, C.H.V. Sutherland; *The Roman Imperial Coinage*, IV/3; *Gordian III to Urianus Antoninus*, London 1949; Webb P.H., *The Roman Imperial Coinage*, V/1, London 1968; Webb P.H., *The Roman Imperial Coinage*, V/2, London 1968; C.H.V. Sutherland; *The Roman Imperial Coinage*, VI; *From Diocletian's reform to the death of Maximinus*, London 1967; Bruun P.M., *The Roman Imperial Coinage*, VII, *Constantine and Licinius A.D. 313–337*, London 1966; Kent J.P.C., *The Roman Imperial Coinage*, VIII, *The family of Constantine I A.D. 337–364*, London 1981; Pearce J.W.E., *The Roman Imperial Coinage*, IX, *Valentinian I to Theodosius I*, London 1951.

SNGANS – Meshorer, Ya'akov. 1981. *Sylloge nummorum graecorum: The collection of the American Numismatic Society*, pt. 6. Palestine-South Arabia. New York 1981.

WBR – W.H. Waddington, E. Babelon et Th. Reinach, *Recueil général des Monnaies grecques d'Asie Mineure, Nicée et Nicomédie*, Paris, 1910.

ЛИТЕРАТУРА/LITERATURE

Allason-Jones, L. 2005

Women in Roman Britain, Bootham 2005: The Council for British Archaeology.

Alberici, A. and Harlow, M. 2007

Age and Innocence: Female transitions to Adulthood in Late Antiquity, in: *Constructions of Childhood in Ancient Greece and Italy*, (eds.) A. Cohen and J. B. Rutter, Athens: The American School of Classical Studies at Athens, 193–204.

Barber, B. and Bowsher, D. 2000

The Eastern Cemetery of Roman London: excavations 1983–1990, MoLAS monograph 4, London: Museum of London Archaeology Service.

Barnes, T. D. 1982

The New Empire of Diocletian and Constantine, Cambridge Mass, London 1982: Harvard University Press.

Batten, A. 2010

Clothing and Adornment, *Biblical Theology Bulletin* Vol. 40, No. 3: 148–159.

Baxter, J. E. 2005

The Archaeology of Childhood: Children, Gender and Material Culture, Oxford: Altamira Press.

Becker, H. 2016

Roman women in the urban economy. Occupations, social connections and gendered exclusions, in: *Women in Antiquity: Real Women Across the Ancient World*, (eds.) J. Turfa and S. Budin, London: Routledge, 915–931.

Berg, R. 2002

Wearing wealth. *Mundus muliebris* and *ornatus* as status markers of Women in Imperial Rome, in: *Women, wealth and power in the Roman empire*, (eds.) P. Setälä, R. Berg, R. Hälikkää, M. Keltanen, J. Pölönen and V. Vuolanto, Rome: Institutum Romanum Finlandiae, 15–73.

Bergmann, M. 1977

Studien zum römischen Porträt des 3. Jahrhunderts n. Chr., Bonn: Habelt.

Bieber, M. 1955

The Sculpture of the Hellenistic Age, New York: Columbia University Press.

Bikić, V. 1997

Rezultati zaštitnih arheoloških iskopavanja u Knez Mihailovoj ulici br. 46–48, *Singidunum* 1, 1997: 157–168.

Bikić, V., Nikolić-Đorđević, S. i Simić, Z. 2002

Istraživanja na lokalitetu Studenski trg br.9, *Singidunum* 3:183–220.

Bjelajac, Lj. 1990

Terra sigillata u Gornjoj Meziji, Import i radionice Viminacium-Margum, Beograd: Arheološki institut.

Bjelajac, Lj. 1996

Amfore gornjomezijskog Podunavlja, Beograd: Arheološki institut.

Блажић, С. 1995

Остаци животињских врста са локалитета на траси ауто-пута кроз Срем, у: *Археолошка истраживања дуж ауто-пута кроз Срем*, (ур.) З. Вапа, Нови Сад: Покрајински Завод за заштиту споменика културе, 331–346.

Blažić, S. 2006

Fauna arheoloških lokaliteta u Vojvodini, Novi Sad: Muzej Vojvodine.

Blumenfeld, J. 1999

Racial Identification in the Skull and Teeth, *The University of Western Ontario Journal of Anthropology*, Vol. 8 Iss. 1: 20–33.

Богдановић А. 2017

Керамичке посуде са печатним орнаментима из Виминацијума“, *Зборник Народној музеја XXIII/1*: 267–282.

Bogdanović, I. 2009

Rezultati arheološko-geofizičkih istraživanja na lokalitetu Kod Koraba (istočna nekropola Viminacijuma), *Archaeology and Science* 5: 83–110.

Bogdanović, I. and Vujović, M. 2015

The terracotta lamp in the shape of a gladiator's helmet from the Viminacium amphitheatre, *Arheološki vestnik* 66: 317–331.

Bogdanović, I. and Nikolić, S. 2017

In the Beginning There Was a Timber Construction... The Wooden Amphitheatre of Viminacium, in: *Columna Traiani. Traianssäule – Siegesmonument und Kriegsbericht in Bildern: Beiträge der Tagung in Wien anlässlich des 1900. Jahrestages der Einweihung, 9–12 Mai 2013*, (eds.) F. Mitthof and G. Schörner, Wien: Holzhausen, 87–94.

Бојовић, Д. 1975

Прилог урбаној историји Београда у периоду римске доминације, *ГГБ XXII*, 1975: 5–27.

Бојовић, Д. 1977

Римске терме у парку на Студентском тргу у Београду, *ГГБ XXIV*, 1977: 5–22.

Бојовић, Д. 1982

Прилог проучавању култа подунавског коњаника, *Сџаринар XXXII* (1981): 79–82.

Војовић, Д. 1983

Rimske fibule Singidunuma, Beograd: Muzej grada Beograda.

Бојовић, Д. 1984

Rimski mač iz Singidunuma, *Vesnik* 30: 201–207.

Војовић, Д. 1996

Le Camp de la Légion IV Flavia à Singidunum, in: *Roman Limes on the Middle and Lower Danube*, (ed.) P. Petrović, Belgrade: Archaeological Institute, 53–68.

Vomgardner, D. L. 2002

The Story of the Roman Amphitheatre, London and New York: Routledge.

Борић-Брешковић, Б. 1992

Реверсне представе на новцу муниципијума Стоби, *Нумизматичар* 15: 25–46

Борић-Брешковић, Б. 2009

Античка нумизматика у Србији. Збирке и истраживања, *Антички свет, европска и српска наука*, Београд: Народни музеј, 9–29.

Борић-Брешковић, Б. 2013

Римска управа и римско царско ковање у доба Принципата; Ковница новца у Сирмијуму, *Златни пресек*, Београд: Народни музеј, 142–143.

Borić-Brešković, B. and Popović, P. 2006

Coins of the Roman Republic. Collections of the National Museum in Belgrade and Belgrade University, Beograd: National Museum.

Borić-Brešković, B. and Vojvoda, M. 2016

A Hoard of denarii and antoniniani from the village of Sikirica near Paraćin (Sikirica I), *Numizmatičar* 34: 7–102.

Borić-Brešković, B. and Vojvoda, M. 2017

Coins of the Stobi Colony from the necropolises of Viminacium – Više Grobalja and Pećine, *Numizmatičar* 35: 7–31.

Borić-Brešković, B. and Vojvoda, M. 2017a

Exhibition: Viminacium – Imperial and Provincial Mint, Viminacium: 1–10.

Borić-Brešković, B. and Vojvoda M. 2018

Circulation of Provincial Coins of the Viminacium Colony, In: *VIVERE MILITARE EST, From Populus to Emperors - Living on the Frontier, Vol. II*, Belgrade: Institute of Archaeology, 73–100.

Bošković Robert, A. 2006

Le Culte de Jupiter en Mésie Supérieure, Paris 2006.

Bratož, R. 2003

Dioklecijanovo preganjanje kristijanov v provincah srednjega Podunavja in zahodnega Balkana, u: *Mednarodni znanstveni simpozij ob 1700-letnici smrti Viktora Ptuijskega*, (ur.) S. Kranjc, Ptuj: Minoritski samostan sv. Viktorina, 29–98.

Brodribb, G. 1979

Markings on tile and brick, in: *Roman brick and tile, studies in manufacture, distribution and use in the western Empire*, (ed.) A. McWhirr, Oxford: Bar International Series 68, 211–221.

Brødholt, I. 2012

Socialization of infants and children in Roman Britain. An analysis of burial customs with special focus on the Lankhills cemetery, M.A. Thesis. University of Oslo.

Брукнер, О. 1976

Vicus и villa rustica у пограничној зони лимеса између Cusum-а и Bononia-e, *Грађа за истраживање сѐменика културе Војводине VI-VII*: 19–43.

Брукнер, О. 1995

Римска насеља и виле рустике, у: *Археолошка истраживања дуж аутоуића кроз Срем* (ур.) З. Вапа, Нови Сад: Покрајински завод за заштиту споменика културе, 137–174.

Bruun, P. 1961

Studies in Constantinian Chronology, *Numismatic Notes and Monographs* No. 146, New York: The American Numismatic Society.

Bugarski, I. 2005

Ulomak poznorimskog paradnog šlema iz Singidunuma, *Singidunum* IV:137–146.

Валтровић, М. 1885

Римски гробови у облику бунара, *Сѐаринар* II (1885): 35–45, 69–74.

Валтровић, М. 1886

Старохришћански саркофаг нађен у Београду, *Сѐаринар* III (1886): 70–71.

Валтровић, М. 1891

Добри пастир, *Сѐаринар* VIII (1891): 109–130.

Varbanov, I. 2005

Greek Imperial Coins. Thrace (from Adbera to Pautalia), Vol. II, Bourgas.

Васић, М. 1895

Колонија Виминацијум – археолошка студија, *Сѐаринар* XII (1895): 1–61.

Васић, М. 1983

Налаз солида Теодосија II у кастрому Понтес, *Нумизмаичар* 6: 99–112

Васић, М. и Јовановић, Ђ. 1987

Мермерна икона Либерера и Либере, *Ђердајске свеске* IV = *Cahiers des Portes de Fer* 4: 127–134.

Vasić, M. 2001

On the Porphyry Head from Niš once more, *Сѐаринар* L: 245–251.

Vasić, M. 2003

The Ripa Pannonica in Serbia, The Roman Army in Pannonia – An archaeological guide of the Ripa Pannonica, (ed.) Zs. Visy, Budapest, Teleki Laszlo Foundation.

Васић, М. 2004

Хроника ископавања Медијане 2001–2002. године, *Сџаринар* LIII-LIV: 288–294.

Vasić, M. 2007

Felix Romuliana (Gamzigrad) – Palast und Gedenkmonument des Kaiser Galerius, in: *Roms Erbe auf dem Balkan. Spätantike Kaiservillen und Stadtanlagen in Serbien*, (eds.) U. Brandl, M. Vasić, Mainz am Rhein: Verlag Philipp von Zabern, 33–53.

Vasić, M. 2008

Prolasci i boravci rimskih imperatora u Nišu krajem III i u IV veku, *Naissus* I: 7–23.

Васић, М. 2008

Злајини и сребрни новац касне антике (284–450. године) из збирке Народног музеја у Београду: Београд: Народни музеј.

Vasić, M. 2013

Cities and imperial villae in Roman provinces in the territory of present day Serbia, in: *Constantine the Great and the Edict of Milan 313. The birth of Christianity in the Roman provinces on the soil of Serbia*, (eds.) I. Popović, B. Borić-Brešković, Archaeological Monographs 22: Belgrade: National Museum, 76–101.

Васић, М. 2015

Оставе римског новца из III века и земљишни посед на територији провинције Горње Мезије, *Зборник Народног музеја* XXII/1: 97–130.

Vasić, M., Milošević, G., Gavrilović Vitas, N., and Crnoglavac, V. 2016

Constantine's villa at Mediana, Niš: National Museum Niš.

Vasić, Č. 1995

Chronological Relations of Palace and Fortification System of Gamzigrad, in: *The Age of Tetrarchs* (ed. D. Srejović), Belgrade: Gallery of the Serbian Academy of Sciences and Art, 315–323.

Величковић, М. 1972

Римска сивина бронзана њласџика у Нароном музеју, Београд: Народни музеј.

Vojvoda, M. and Mrđić, N. 2015

Coin Finds from Viminacium Necropolis Više grobalja and their Role in Funeral Ritual, Beograd: Institute of Archaeology.

Vojvoda, M. and Mrđić, N., 2017

Coin Finds from Viminacium Necropolis Pećine and their Role in Funeral Ritual. Beograd, 2017.

Vojvoda, M., and Crnobrnja, A. 2018 (in print)

Circulation of the coins of Bithinian mint of Nicaea in *Moesia Superior*; *Proceedings of the Symposium Circulation of the Antique Coins in Southeastern Europe*, (eds.) V. Ivanišević, B. Borić-Brešković, M. Vojvoda, Belgrade: Institute of Archaeology.

Vujović, M. 2001

Gladii from Dubravica: A contribution to the study of Roman swords on the territory of Serbia, in: *Vestigatio vetustatis, to Aleksandrina Cermanović – Kuzmanović, from friends, colleagues and students*, Beograd: Filozofski fakultet, Centar za arheološka istraživanja, 119–133.

Vujović, M. 2003

Late Roman Belt Phalerae from the Territory of Serbia, in: *Rad Dragoslava Srejovića na istraživanju antičke arheologije*, Memorijal Dragoslava Srejovića, Zbornik radova 2, Kragujevac, Centar za naučna istraživanja SANU i Univerziteta u Kragujevcu, 211–223.

Вујовић, М. 2011

Представе гладијатора са римских налазишта у Србији, *Зборник Народног музеја* XX-1: 243–276.

Vujović, M. 2011

Ceramic Plaque with Two Gladiators from Viminacium, *Весник Војног музеја* 38: 199–206.

Vujović, M. 2012

Few contributions on the Late Roman helmets from Iron Gate, *Весник Војног музеја* 39: 29–43.

- Vujović, M. 2013**
Roman Weapons and Military Equipment from Singidunum, *Vesnik Vojnog muzeja* 40: 29–48.
- Vujović, M. 2014**
Рановизантијски кантар из Београда, *Сѵаринар* LXIV: 161–183.
- Vujović, M. 2017**
Ring mail from Galerius's burial Rite at Gamzigrad (Romuliana), in: *Ante portam auream: studia in honorem professoris Aleksandar Jovanović*, (ed.) M. Vujović, Belgrade: Faculty of Philosophy, 239–250.
- Vuković, S. 2010**
Ostaci životinja sa jugozapadnog dela lokacije Pirivoj (Viminacijum), *Arheologija i prirodne nauke* 5: 57–82.
- Вуковић, С. 2011**
Медвед у римском спектаклу. Студија случаја амфитеатра у Виминацијуму, *Гласник Српској археолошкој друштва* 27: 315–338.
- Vuković, S. 2015**
Životinje u rimskim amfiteatrima. Studija slučaja amfiteatra u Viminacijumu, neobjavljena doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.
- Vuković-Bogdanović, S. 2017**
Roman archaeozoology in Serbia: State of the discipline and preliminary results, *Arheologija i prirodne nauke* 12: 99–114.
- Vuković, S. and Bogdanović, I. 2013**
A Camel Skeleton from the Viminacium Amphitheatre, *Сѵаринар* LXIII: 251–267.
- Vuković-Bogdanović, S. and Blažić, S. 2014**
Camels from Roman Imperial sites in Serbia, *Anthropozoologica* 49: 281–295.
- Vuković, S. and Jovičić, M. 2015**
Dog Burials from the Cemeteries of the Roman City of Viminacium (*Moesia Superior*, Kostolac, Serbia)⁶, in: *LIMES XXII. Proceedings of the 22nd International Congress of Roman Frontier Studies. Ruse, Bulgaria, September 2012.*, (eds.) L. Vagalinski, N. Sharankov, Sofia: National Archaeological Institute with Museum Bulgarian Academy of Sciences, 687–702.
- Вулић, Н. 1934**
Passio sanctorum IV coronatorum, *Гласник Српске Краљевске Академије* LXXXII: 1–22.
- Вулић, Н. 1941–48**
Антички споменици наше земље, *Сѵоменик СКА*, ХСVIII: 1–335.
- Вучковић-Тодоровић, Д. 1966**
Светилиште Јупитера Долихена у Брзој Паланци, *Сѵаринар* XV–XVI: 173–182.
- Gabričević, M. 1986**
Rtkovo – Glamija I, – une forteresse de la basse époque, *Ђердајске свеске III = Cahiers des Portes de Fer* 3: 71–91.
- Габричевић, М. 1987**
Натпис са локалитета Гламија I, *Ђердајске свеске IV = Cahiers des Portes de Fer* 4: 144–146.
- Gavrilović, N. 2010**
Kultovi maloazijskih i sirijskih božanstava u rimskim provincijama na centralnom Balkanu, neobjavljena doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.
- Gavrilović, N. 2010a**
The Cult of Mars in Central Balkans: A Roman or Romano-Celtic Deity?, in: *Celtic Religion Across Space and Time*, (ed.) J. Alberto Arenas-Esteban, Albacete 2010, 266–278.
- Gavrilović, N. 2011**
Ceramic *Crustulum* with the Representation of Nemesis-Diana from Viminacium: A Contribution to the Cult of Goddess Nemesis in Roman Provinces of Central Balkans, *Сѵаринар* LXI: 191–203.

Gavrilović, N. 2014

Kult Herkula i Merkura u Gornjoj Meziji od I do IV veka n. e., Beograd 2014: Arheološki institut.

Garašanin, M. 1968

Razmatranja o nekropolama tipa Mala Kopašnica-Sase. Ka antičkom razgraničenju Ilira i Dačana u rimsko doba, *Godišnjak VI*: 5–34.

Гарашанин, М., Васић, М. и Марјановић-Вујовић, Г. 1984

Трајанов мост – Castrum Pontes, *Бергајске свеске II = Cahiers des Portes de Fer 2*: 25–84.

Kult Herkula i Merkura u Gornjoj Meziji od I do IV veka n. e., Beograd 2014: Arheološki

Golvin, J. C. 1988

Lamphithéâtre romain: Essai sur la theorisation de sa forme et de ses fonctions, Paris: Diffusion De Boccard.

Golubović, S. 2008

Grobovi u obliku bunara sa nekropola Viminacijuma, Beograd: Arheološki institut.

Grbić, D. 2013

The Thracian Hero on the Danube. New Interpretation of an Inscription from Diana, *Balkanica XLIV*: 7–20.

Gummerus, H. 1932

Der Arztstand im römischen Reiche nach den Inschriften I, Commentationes humanarum litterarum III. 6, Helsingfors: Akademische Buchhandlung.

Gušić, S. 1977

Објекат са мозаицима на Винику, *Нишки зборник 4*: 91–96.

Davidov, D., Pešić, D. and Jocić, M. 2004

Arheološko blago Niša od neolita do srednjeg veka = Archaeological treasure of Niš from the Neolithic to the Middle Ages. Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti.

D'Ambra, E. 2007

Roman Women, New York: Cambridge University Press.

Darembert, C. and Saglio, E. 1904

Dictionnaire des Antiquités, Grecques et Romaines, Tome III, Paris: Hachette.

Dasen, V. 2009

Roman birth rites of passage revisited, *Journal of Roman Archaeology 22*(1): 199–214.

Dasen, V. 2010

Archeologie funéraire et histoire de l'enfance dans l'Antiquité: nouveaux enjeux, nouvelles

Perspectives, in: *L'Enfant et la mort dans l'Antiquité I. Nouvelles recherches dans les nécropoles grecques Le signalement des tombes d'enfants*, (eds.) A. Guimier-Sorbets et Y. Morizot, Paris: De Boccard, 19–44.

Dautova-Ruševljan, B. and Vujović, M. 2006

Римска војска у Срему, Novi Sad: Muzej Vojvodine.

Dautova-Ruševljan, V. and Vujović, M. 2011

Late Roman Helmet from Jarak, Novi Sad: Muzej Vojvodine.

Delbrueck, R. 1932

Antike Porphywerke. Studien zur spätantiken Kunstgeschichte, vol. 6, Berlin–Leipzig: Walter de Gruyter inc.

Del Bufalo, D. 2012

Porphyry. Red Imperial Porphyry. Power and Religion, Turin: Umberto Allemandi and C.

Dimitrijević, D. 1969

Istraživanje rimskog limesa u istočnom Sreму s posebnim osvrtom na pitanje komunikacija, *Osječki zbornik XII*: 81–121.

Drča, S. 2001

Claudius Magnus medicus, *Zbornik Narodnog muzeja Niš 10*: 19–26.

Dušanić, S. 1968

Римска војска у источном Срему, *Зборник радова Филозофској факултету (Београд)* 10–1: 87–113.

Dušanić, S. 2003

Diocletian's Visitas to Quarries and Mines in the Danubian Provinces, in: *Die Archäologie und Geschichte der Region des Eisernen Tores zwischen 275/602 N. Chr.*, Kolloquium in Drobeta-Turnu Severin (2.-5. November 2001), București: Rumänisch-jugoslawische Kommission für die Erforschung der Region des Eisernen Tores, 9–15.

Ђурић, S. 1985

The Late Antique Painted Tomb from Beška, *Zoograf* 16: 5–18.

Živaljević, I. 2017

Ribolov na Djerdapu u ranom holocenu (10.-6. milenijum pre n.e.), neobjavljena doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.

Živaljević, I., Askeyev, V., Galimova, D. N., Askeyev, O. V., Monakhov, S. P. and Stefanović, S. in press

Size estimations of sturgeons (Acipenseridae) from the Mesolithic-Neolithic Danube Gorges, in: *Proceedings of the 9th Conference on the Mesolithic in Europe*, (eds.) D. Borić, D. Antonović, S. Stefanović and B. Mihailović, Oxford: Oxbow books.

Živić, M. 2011

Artistic Achievements in the Imperial Palace, in: *Felix Romuliana – Gamzigrad*, (ed.) I. Popović, Belgrade: Institute of Archaeology, Institute for Theological Research: 107–139.

Zeiller, J. 1918

Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'Empire romain. Paris: E. de Boccard.

Zeiller, J. 1967

Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'Empire romain, Roma: L'Erma di Bretschneider.

Зотовић, Љ. 1994

Рано хришћанство у Виминицијуму кроз изворе и археолошке споменике, *Viminacium* 8–9: 59–72.

Зотовић, Љ. и Јордовић, Ч. 1990

Viminacium I, некропола Више Гробаља. Археолошки институт: Београд.

Zuckerman, C. 1994

Les campagnes des tétrarques, 296–298. Notes de chronologie, *Antiquité tardive* 2: 65–70.

Ivanyi, D. 1935

Die panonischen Lampen-ein tipologisch-chronologische Übersicht, Budapest: Sárkány-druckerei.

Ivanišević, V. 2015

The Danubian Limes of the Diocese of Dacia in the 5th Century, Romania Gothica II, in: *The Frontier World Romans, Barbarians and Military Culture*, (ed.) T. Vida, Budapest: Eötvös Loránd University, Institute for Archaeological Sciences, Martin Optiz Kiadó, 653–665.

Ivanišević, V. and Nikolić-Đorđević, S. 1997

Novi tragovi antičkih fortifikacija u Singidunumu – Lokalitet Knez Mihailova 30, *Singidunum* 1: 65–150.

Ivanišević, V. and Bugarski, I. 2018

Roman ditches' in: *Bačka and the outer limites of Pannonia, Vadrózsából tündérsípöt csináltam, Tanulmányok Istvánovits Eszter 60. születésnapjára*, Nyíregyháza: Kiadja a Jósza András Múzeum, 223–239.

Јанковић, Ћ. 1981

Истраживање споменика у Врелу, Шаркамен, *Старинар* XXX: 87–94.

Jarak, M. 2011

Ranohrišćanski mučenici Panonije, u: *1700 godina svetih Srijemskih mučenika, Zbornik radova s međunarodnog simpozija o 1700. obljetnici Sirmijsko-panonskih mučenika (3004–2004)*, (prir.) D. Damjanović, Đakovo: Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu, 51–70.

Jeremić, G. 2007

Мозаици грађевине са октогоном из античког Наиса у: *Ниш и Византија. Зборник радова V* (ур.) М. Ракоција = *Niš and Byzantium. The Collection of Scientific Works V* (ed.) M. Rakocija, Ниш; Град Ниш, ИГП „Просвета“, 87–97.

Jeremić, G. 2013

Burials in *Naissus* in Late Antiquity – case study of the necropolis in Jagodin Mala, in: *Constantine the Great and the Edict of Milan 313. The birth of Christianity in the Roman provinces on the soil of Serbia*, (ed.) I. Popović, B. Borić-Brešković, Belgrade: National Museum in Belgrade, 126–135.

Jeremić, G., Илић, О. 2018

Evidence of Early Christianity on the Danube Limes, from Singidunum to Aquae, in: *Vivere militare est. From populus to emperors. Living on the frontiers*, (ed.) M. Korać, Belgrade: Institute of Archaeology, 197–246.

Jeremić, M. 2000

Brick kilns in Sirmium, *Starinar* L: 131–154.

Јовановић, А. 1975

Неки аспекти проблема скупног налаза скулптура са Медијане код Ниша, *Сџаринар* XXIV–XXV: 56–65.

Јовановић, А. 1984

Римске некрополе на територији Југославије, Београд: Универзитет у Београду, Филозофски факултет, Центар за археолошка истраживања.

Јовановић, А. 1984

Хајдучка Воденица, касноантичко и рановизантијско утврђење, *Сџаринар* XXXIII–XXXIV: 319–331.

Jovanović, A. 2000

Romanization and ethnic elements in burial practice in the southern part of Pannonia Inferior and *Moesia Superior*, in: *Burial, Society and Context in the Roman World*, (ed.) John Pearce, Oxford: Oxbow, 204–214.

Jovičić, M. and Milovanović, B. 2017

Roman brick kiln from the eastern necropolis of Viminacium, *Archaeology and science* 12: 19–38.

Jovičić, M. and Redžić, S. 2011

Late Roman Villa on the Site Livade kod Ćuprije – A Contribution to the Study of Villae Rusticae in the Vicinity of Viminacium, *Archaeology and Science* 7: 369–385.

Jones, R. 1977

A quantitative approach to Roman burial, in: *Burial in the Roman world*, (ed.) Richard Reece, London: Council for British Archaeology, 20–25.

Јордовић, Ч. 1994

Грнчарски и цигларски центар у Виминацијуму, *Саопштења* XXVI: 95–106.

Keller, E. 1971

Die spätrömischen Grabfunde in Südbayern, München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung.

Кораћ, М. 1986

Medicus et chirurgus ocularius из Виминацијума, *Сџаринар* XXXVII: 53–71.

Кораћ, М. 2000

Slikarstvo Viminacijuma, Požarevac: Narodni muzej Požarevac.

Кораћ, М. 2018

Oil-lamps from Viminacium (Upper Moesia), Belgrade: Institute of Archaeology.

Кораћ, М., Mrđić, N. and Mikić, M. 2006

Kartiranje rimskog akvedukta na Viminacijumu uz pomoć globalnog sistema za pozicioniranje (GPS), *Archaeology and Science* 2: 7–20.

Кораћ, М. and Golubović, S. 2009

Viminacium. Više globalja, tom 2, Belgrade: Archaeological Institute.

- Korać, M., Golubović, S. and Mrđić N. 2009**
Itinerarium Romanum Serbiae, Belgrade: Centre for New Technology.
- Korać, M. and Ricl, M. 2017**
 New Gold and Silver Amulets from *Moesia Superior* (Serbia), *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 203: 164–176.
- Kotansky, R. 1994**
Greek Magical Amulets. The Inscribed Gold, Silver, Copper, and Bronze Lamellae. Part I: Published Texts of Known Provenance (Papyrologia Colonensia XXII.1), Köln: Westdeutscher Verlag.
- Kousoulis et al. 2012,**
 A. Kousoulis, K. Economopoulos, M. Hatzinger, A. Eshraghian and S. Tsiodras, The Fatal Disease of Emperor Galerius, *Journal of the American College of Surgeons* 215 (2012), 890–893:
- Крунић, С. 1992**
Римски медицински и фармацеујски инструменти из Сингидунума и околине, Београд: Музеј града Београда.
- Крунић, С. (прир.) 1997**
Античка бронза Сингидунума = Antique Bronze from Singidunum, Каталог изложбе 49, Београд: Музеј града Београда.
- Крунић, С. 2011**
Античке светилке из Музеја града Београда и начини илуминације у Сингидунуму од I до почетка V века, Београд: Музеј града.
- Kuzmanović-Novović, I. 2017**
 Dextrarum Iunctio in the Art of Antiquity, in: *Ante portam auream: studia in honorem professoris Aleksandar Jovanović*, (ed.) M. B. Vujović, Belgrade: Faculty of Philosophy, 115–128.
- Künzl, E. 1983**
Medizinische Instrumente aus Sepulkralfunden der römischen Kaiserzeit, Köln-Bonn: Rheinland Verlag.
- Kurzmann, R. 2006**
Roman military brick stamps: a comparison of methodology, BAR international series 1543, Oxford: BAR Publishing.
- Larsson Lovén, L. 1998**
 Lanam fecit – Woolworking and Female Virtue, in: *Aspects of Woman in Antiquity*, (eds.) L. Larsson Lovén and A. Strömberg, Jonsered: Paul Aströms Förlag, 85–95.
 27, 28 et 29 mai 1987, (eds.) C. Domergue, C. Landes et J.-M. Pailler, Lattes: Imago, 203–215.
- Laubscher, H. P. 2000**
 Beobachtungen zu tetrarchischen Kaiserbildnissen aus Porphyry, *Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts* 114: 207–252.
- Le Roux, P. 1990**
 L'amphithéâtre et le soldat sous l'Empire romain“, in: *Spectacula I. Gladiateurs et amphithéâtres: Actes du colloque tenu à Toulouse et à Lattes les 26,*
- Летица, З. 1984**
 Мале Ливадице, насеље старијег гвозденог доба, *Сџаринар*, XXXIII-XXXIV: 183–184.
- Loeschcke, S. 1919**
Lampen aus Vindonissa. Ein Beitrag zur Geschichte von Vindonissa und des antiken Beleuchtungswesens, Zürich: Beer and Cie.
- L'Orange, H. P. 1984**
Das spätantike Herrscherbild von Diokletian bis zu den Konstantin Söhnen 284–361 n. Chr., Berlin: Mann.
- Madgearu, A. 2012**
Împăratul Galerius, Târgoviște: Cetatea de Scaun.

Malgouyres, Ph., ed. 2003

Porphyre. La pierre pourpre, des Ptolémées aux Bonaparte, Paris: Réunion des Musées nationaux.

Manojlović-Marijanski, M. 1964

Kasnorimski šlemovi iz Berkasova, Novi Sad: Vojvođanski Muzej.

Марић, Р. 1951

Ископавања на Орашју. Претходни извештај о радовима у 1948. и 1949. години, *Сџаринар* II: 113–132.

Martin-Kilcher, S. 2000

Mors Immatura in the Roman World – a Mirror of Society and Tradition”, in: *Burial, Society and Context in the Roman World*, (eds.) J. Pearce, M. Millett, M. Struck, Oxford: Oxbow Books, 63–76.

Marcos, M. 2013

Portrait of persecutor: the defeat of Maximinus Daia in Christian historiography, in: *Polidoro. Studi offerti ad Antonio Carile*, (ed.) G. Vespignani, Spoleto: Studi italiano de studi sull Alto Medioevo, 13–36.

Mac Mullen, R. 1987

Constantine, London–New York–Sydney: Routledge.

Микић, Ж. 1980

О антрополошким типовима присутним у античким некрополама Виминацијума, *Сџаринар* XXXI: 117–122.

Mikić, Ž. 1999

Die Gepiden von Viminacium in der Völkerwanderungszeit Anthropologischer Beitrag, *Anthropologischer Anzeiger* Jg. 57: 257–268.

Miks, C. 2007

Studien zur römischen Schwertbewaffnung in der Kaiserzeit. Kölner Studien zur Archäologie der römischen Provinzen, Band 8, Rahden: Verlag Marie Leidorf.

Milovanović, B. 2016

Inhumacija djece na nekropoli Više grobalja antičkog Viminacija“, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 3, XLIX: 95–122.

Milovanović, B. and Anđelković Grašar, J. 2017

Female power that protects: Examples of the apotropaic and decorative functions of the Medusa in Roman visual culture from the territory of the central Balkans, *Сџаринар* LXVII: 167–182.

Милошевић, П. 1987

Наоружање и опрема римског ратника у доба освајања и консолидације долине Саве, у: *Почеци романизације у југоисточном делу провинције Паноније*, (ур.) О. Брукнер, В. Даутова-Рушевљан, П. Милошевић, Нови Сад: Матица Српска, 13–24.

Минић, Д. 1984

Манастир, праисторијско, античко и средњовековно налазиште, *Сџаринар* XXXIII-XXXIV: 153–157.

Mirković, M. 1968

Rimski gradovi na Dunavu u Gornjoj Meziji, Beograd: Arheološko društvo Jugoslavije.

Mirković, M. 1971

Sirmium – its History from the I Century A.D. to 582 A.D., in: *Sirmium I*, (ed.) V. Popović, Beograd: The Archaeological Institute, 5–94.

Mirković, M. 1986

Viminacium et Margum, in: *Inscriptions de la Mésie Supérieure*, Vol. II, Beograd: Centre d'études épigraphiques et numismatiques de la Faculté de philosophie de l'Université de Beograd.

Mirković, M. 1996

The Iron Gates (Đerdap) and the Roman Policy on the Moesian Limes AD 33–117, in: *Roman Limes on the Middle and Lower Danube*, (ed.) P. Petrović, Belgrade: Archaeological Institute.

Mirković, M. 2006

Sirmium. Istorija rimskog grada od I do kraja VI veka, Sremska Mitrovica: Blago Sirmijuma.

Мирковић, М. 2014

Диоклецијан, Београд: Службени гласник.

Mihajlović, V. 2011

Adultery in the Mirror: Roman Mirror from Viminacium, Myth, Moral and Rite of Passage, у: *Античка и савремени свет: религија и култура, зборник радова*, (ур.) К. Марицки Гађански, Београд: Друштво за античке студије Србије и Институт за теолошка истраживања, 178–193.

Montgomery, H. 2000

From Friend to Foe: The Portrait of Licinius in Eusebius, *Symbolae Osloenses* 75: 132–138.

Mócsy, A. 1974

Pannonia and Upper Moesia. A History of the Middle Danube Provinces of the Roman Empire, London and Boston: Routledge and Kegan Paul.

Мушмовъ Н. А. 1912

Антички монети на Балкански полуострв, София 1912.

McWhirr, A. 1984

The production and distribution of brick and tile in Roman Britain, neobjavljena doktorska disertacija, University of Leicester.

McComish, J. M. 2015

A Guide to Ceramic Building Material“, *York archaeological trust, web based report number 2015/36*. <https://www.yorkarchaeology.co.uk/>, приступљено 02. 08. 2018. године.

Nedeljković, D. 2009

Pregled arheozooloških istraživanja Sirmijuma – lokalitet 85 (2002–2005), *Zbornik Muzeja Srema* 8: 7–42.

Nikolić-Đorđević, S. 2000

Antička keramika Singidunuma, *Singidunum* 2, 11–244.

Nikolić, S. and Pop-Lazić, S. 2005

Ostaci antičke urbane zone na dunavskoj padini, *Singidunum* 4: 7–43.

Nikolić, S. and Raičković, A. 2008

Ceramic Balsamaria – Bottles: the Example of Viminacium, *Сѵаринар* LVI: 327–334.

Nikolić S. and Raičković, A. 2009

Prosopomorph vessels from *Moesia Superior*“, *Сѵаринар* LVIII: 135–153.

Nikolić, S. and Bogdanović, I. 2012

Research of the Viminacium Amphitheater in 2011, in: *Archaeology in Serbia: Projects of the Archaeological Institute in 2011*, (eds.) D. Antonović, S. Golubović, i V. Bikić, Belgrade: Arheološki institut, 42–45.

Nikolić, S., Bogdanović, I. i Jevtović, Lj. 2014

Arheološka istraživanja viminacijumskog amfiteatra u 2012. godini, u: *Arheologija u Srbiji: Projekti Arheološkog instituta u 2012. godini*, (ur.) D. Antonović, S. Golubović i V. Bikić, Beograd: Arheološki institut, 58–61.

Nikolić, S., Bogdanović, I., Jevtović, Lj. i Stojić, G. 2014a

Arheološka istraživanja viminacijumskog amfiteatra u 2013. godini, u: *Arheologija u Srbiji: Projekti Arheološkog instituta u 2013. godini*, (ur.) D. Antonović, S. Golubović i V. Bikić, Beograd: Arheološki institut, 48–52.

Nikolić, S., Jevtović, Lj. and Stojić, G. 2014b

Archaeological research of the area of the Viminacium amphitheater in 2014, in: *Archeology in Serbia. Projects of the Archaeological Institute in 2014*, (eds.) I. Bugarski, N. Gavrilović Vitas, V. Filipović, Belgrade: Arheološki institut, 93–98.

Nikolić, S. and Bogdanović, I. 2015

- Recent Excavations on the Amphitheatre of Viminacium (Upper Moesia), in: *Proceedings of the 22nd International Congress of Roman Frontier Studies, Ruse, Bulgaria, September 2012*, (eds.) L. Vagalinski and N. Sharankov, Sofia: National Archaeological Institute with Museum Bulgarian Academy of Sciences, 547–555.
- Nikolić, S., Jevtović, Lj., Stojić, G. and Rogić, D. 2017**
Arheološka istraživanja prostora viminacijumskog amfiteatra u 2015. godini, u: *Arheologija u Srbiji: Projekti Arheološkog instituta u 2015. godini*, (ur.) I. Bugarski, N. Gavrilović Vitas i V. Filipović, Beograd: Arheološki institut, 63–70.
- Nikolić, E., Milovanović, B. and Raičković Savić, A. 2017**
Contribution to the Study of Roman Architecture in Viminacium: Research of Thermae Masonry Techniques, *Archaeologia Bulgarica* XXI 2017: 39–57.
- Oliver, A. 2000**
Jewelry for the unmarried, in: *I Claudia II: Women in Roman Art and Society*, Vol. 2, (eds.) D. E. E. Kleiner and S. B. Matheson, Austin: University of Texas Press, 115–125.
- Olson, K. 2008**
The Appearance of the Young Roman Girl, in: *Roman Dress and the Fabrics of Roman Culture*, (eds.) J. Edmonson and A. Keith, Toronto: University of Toronto Press, 139–157.
- Petković, Ž. 2002**
Dedikacija Jupiteru i Liberu sa Kosmaja, *Živa antika*: 219–224.
- Petković, S. 2010**
Rimske fibule u Srbiji od I do V veka, Beograd: Arheološki institut.
- Петровић, Б. 1997**
Статуете Божанстава, у: *Античка бронза Синџидунума*, (прир.) С. Крунић = *Antique Bronze from Singidunum*, Београд: Музеј града Београда.
- Petrović, P. 1979**
Naissus-Remesiana-Horreum Margi, in: *Inscriptions de la Mésie Supérieure*, vol. IV, Beograd: Centre d'études épigraphiques et numismatiques de la Faculté de philosophie de l'Université de Beograd.
- Петровић, П. 1981**
О снабдевању римских трупа на Ђердапском лимесу, *Старинар* XXXI: 53–63.
- Petrović, P. 1986**
Timacum Minus und die Kastelle im Timok-Tal, in: *Studien zu den Militärgrenzen Roms 3. 13. Internationaler Limeskongreß – Aalen 1983. Forschungen und Berichte zur Vor und Frühgeschichte in Baden-Württemberg* 20: Stuttgart, 514–518.
- Петровић, П. 1991**
Classis Flavia Moesica на Дунаву у Горњој Мезији, *Старинар* XLII: 207–216.
- Петровић, П. 1993**
Naissus – задужбина цара Константина, у: *Римски царски градови и палате у Србији*, (ур. Д. Срејовић, Београд: Галерија САНУ, 63–69.
- Петровић, П. 1995**
Римски лимес на Дунаву у Доњој Панонији, *Фрушка Гора у античко доба*, (ур.) Н. Тасић, Нови Сад: Матица Српска, 9–32.
- Petrović, P. and Vasić, M. 1996**
The Roman Frontier in Upper Moesia: Archaeological Investigations in the Iron Gate Area – Main Results, in: *Roman Limes On the Middle and Lower Danube*, (ed.) P. Petrović, Belgrade: Archaeological Institute, 15–26.
- Pilipović, S., Milanović, Lj. 2016**
The Jonah sarcophagus from Singidunum: a contribution to the study of early Christian art in the Balkans, *Classica et Christiana* 11: 219–239.
- Pollitt, J. J. 1986**

Art in the Hellenistic Age, Cambridge, Cambridge University Press.

Pop-Lazić, P. 1977

A Votive Plate of Jupiter Dolichenus, *Archaeologia Jugoslavica* XVIII: 41–44.

Pop-Lazić, S. 2002

Nekropole rimskog Singidunuma, *Singidunum* 3: 7–100.

Pop-Lazić, S. 2005

Novi nalazi antičkih grobova u Singidunumu, *Singidunum* 4: 125–136.

Pop-Lazić, S. 2012

Some observations on lead figurines of the goddess Venus in the area between Sirmium and Viminacium, *Сѣаринар*, LXII: 151–164.

Поповић, В. 1967

Увод у топографију Виминацијума, *Сѣаринар* XVIII: 29–53.

Роровић, В. 1987

Die Süddanubischen Provinzen in der Spätantike vom ende des 4. bis zur Mitte des 5. Jahrhunderts, in: *Die Völker Südosteuropas im 6. bis 8. Jahrhundert*, (ed.) B. Hänsel, München: Selbstverl. der Südosteuropa-Gesellschaft: 95–139.

Роровић, В. 1993

Sirmium, a town of emperors and martyrs, in: *Roman Imperial Towns and Palaces in Serbia*, (ed.) D. Srejskić, Belgrade: Gallery of the Serbian Academy of Sciences and Arts, 15–27.

Роровић, И. 1997

Les productions officielles et privées des ateliers d'orfèvrerie de Naissus et de Sirmium, *Antiquité Tardive* 5, 1997: 133–144.

Поповић, И. 1988

Антички оруђе и јовжђа у Србији, Београд, Народни музеј.

Поповић, И. 2001

Касноантички и рановизантијски накит и злато у Народном музеју у Београду, Београд: Народни музеј у Београду.

Роровић, И. (ed.) 2005

Šarkamen (Eastern Serbia): A Tetrarchic Imperial Palace. The Memorial Complex, Belgrade: Archaeological Institute.

Поповић, И. 2005

Дијадема на Константиновом портрету из Ниша: настанак и развој нове царске инсигније, у: *Ниш и Византија / Niš and Byzantium III*, (ур.) М. Ракоција, Ниш: Град Ниш, ДИГП Просвета, 103–117.

Роровић, И. 2007

Šarkamen – eine Residenz- und Begräbnisstätte aus der Zeit des Maximinus Daia, in: *Roms Erbe auf dem Balkan. Spätantike Kaiservillen und Stadtanlagen in Serbien*, (eds.) U. Brandl, M. Vasić, Mainz am Rhein 2007, 80–95.

Роровић, И. (ed.) 2011

Felix Romuliana – Gamzigrad, Beograd: Institute of Archaeology, Institute for Theological Research.

Роровић, И. 2013

Head of Carus (?), Cat. 21; Head of a tetrarch, Cat. 23; Portrait of Galerius, Cat. 24; Portrait of a diarch, Cat. 26, in: *Constantine the Great and the Edict of Milan 313. The Birth of Christianity in the Roman Provinces on the Soil of Serbia*, (eds.) I. Popović, B. Borić-Brešković, Beograd: National Museum in Belgrade, 290.

Роровић, И. 2016

Porphyry Sculptures from Sirmium, *Antiquité Tardive* 24: 371–390.

Поповић, И. 2017

Порфирне скулптуре из Сирмијума, *Зборник Мајице српске за класичне студије* 18: 115–131.

Роровић, И. 2017

Porphyry – power of emperors and dignity of gods. Sculptures from Roman towns and palaces in Serbia, Belgrade: Institute of Archaeology.

Popović, I. 2018

The signs of the new Imperial ideology and the porphyry sculpture / I segni della nuova ideologia imperiale e la scultura in porfido, in: *Treasures and Emperors. The Splendour of Roman Serbia / Tesori e imperatori. Lo splendore della Serbia Romana*, (eds.) I. Popović, C. Tiussi, M. Verzár, Aquileia: Gangemi per Fondazione Aquileia, 68–79, cat. 15–31.

Popović, M. 1997

Dosadašnja otkrića i mogućnost daljih istraživanja, *Singidunum* 1: 1–20.

Поповић, С. (ур.) 2014

Јаџодин мала – касноантичка некропола = Late antique necropolis Jagodin mala, Ниш: Народни музеј Ниш.

Премк, А. 1992

Производња раноримске керамике у Сирмијуму, *Зборник Народног музеја XIV-1*: 363–375.

Price, S. 2012

Religious Mobility in the Roman Empire, *The Journal of Roman Studies*, 102: 1–19.

Pröttel, P. M. 1991

Zur Chronologie der Zwiebelknopffibeln, *Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz* 35/1: 347–372.

Radman-Livaja, I. 2004

Militaria Sisciensia: Nalazi rimske vojne opreme iz Siska u fundusu Arheološkoga Muzeja u Zabrebu, Zagreb: Arheološki muzej u Zagrebu.

Raičković, A. 2007

Keramičke posude zanatskog centra iz Viminacijuma, Beograd: Arheološki institut.

Raičković, A. 2012

Keramičke posude iz grobova tipa Mala Kopašnica Sase, neobjavljena doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.

Raičković, A. i Redžić, S. 2006

Keramičke i opekarske peći Viminacijuma – lokacije Pećine i Livade kod ćuprije, *Arheologija i Prirodne nauke* 1: 81–106.

Raičković Savić, A. i Bogdanović, A. 2017

Keramika iz bunara sa prostora viminacijumskog amfiteatra – rezultati obrade materijala iz 2014. godine, u: *Arheologija u Srbiji, Projekti Arheološkog instituta u 2014. godini*, (ur.) I. Bugarski, N. Gavrilović Vitas, V. Filipović, Beograd: Arheološki institut, 148–152.

Ratković, D. 2007

Fragment eines männlichen, Kat. I.4.6, in: *Konstantin der Große – Imperator Caesar Flavius Constantinus*, (eds.) A. Demandt, J. Engemann, Trier: Konstantin – Ausstellungsgesellschaft Trier und Verlag Philipp von Zabern, Mainz.

Ratković, D. 2013

Parade helmet Cat. 53, in: *Constantine the Great and the Edict of Milan 313. The Birth of Christianity in the Roman Provinces on the soil of Serbia*, (eds.) I. Popović and B. Borić-Brešković, Belgrade; National Museum, 303.

Ratković, D. 2018

Head of Albinus, Cat. 13, Head of Macrinus, Cat. 14, Parade helmet, Cat. 10, 11, 12, in: *Treasures and Emperors. The Splendour of Roman Serbia = Tesori e imperatori. Lo splendore della Serbia Romana*, (eds.) I. Popović, C. Tiussi and M. Verzár, Aquileia 2018, 170–172.

Redžić, S. 2013

Rimske pojase garniture na tlu Srbije od I do IV veka, neobjavljena doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.

Redžić, S. Milovanović, B. i Danković, I. 2017

Zaštitna arheološka iskopavanja na lokalitetu Više grobalja (Viminacijum), u: *Arheologija u Srbiji. Projekti Arheološkog instituta u 2014. godini*, (ur.) I. Bugarski, N. Gavrilović-Vitas i V. Filipović, Beograd: Arheološki institut, 87–92.

Рогин, Д. 2014

Технологија античкој зидној сликарства на територији Србије, необјављена докторска дисертација, Филозофски факултет, Универзитет у Београду.

Rogić, D. i Bogdanović, I. 2012

Slikana dekoracija zida arene amfiteatra u Viminacijumu, u *Arheologija u Srbiji: Projekti Arheološkog instituta u 2011. godini*, (ur.) D. Antonović, S. Golubović i V. Bikić, Beograd: Arheološki institut, 46–49.

Swan, V. G. 1984

The pottery kilns of Roman Britain, Royal Commission on historical monuments, supplementary series 5, London: Her Majesty's stationery office.

Sebesta, J. L. 2001

Symbolism in the Costume of the Roman Women, in: *The World of Roman Costume*, (eds.) J. L. Sebesta and L. Bonfante, Madison: The University of Wisconsin Press, 46–53.

Seek, O. 1905

Geschichte des Untergangs der antiken Welt II, Stuttgart: J. B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung.

Seeck, O. 1919

Regesten der Kaiser und Päpste für die Jahre 311 bis 476 n. Chr., Stuttgart: Metzler.

Seston, W. 1946

Dioclétien et la Tétrarchie, Paris: De Boccard.

Smith, R. R. 1997

The Public Image of Licinius I: Portrait Sculpture and Imperial Ideology in the Early Fourth Century, *The Journal of Roman Studies* 87: 170–202.

Sommer, S. 2009

Amphitheatres of Auxiliary Forts on the Frontiers, in: *Roman amphitheatres and Spectacula, a 21st Century Perspective: Papers from an international conference held at Chester, 16th-18th February, 2007*, (ed.) T. Wilmott, Oxford: Archaeopress, 47–62.

Спасић-Ђурић, Д. 2002

Виминацијум, главни грађ римске провинције Горње Мезије, Пожаревац: Народни музеј Пожаревац.

Sreјović, D. 1993

Tetrarch (Licinius), Cat. 72, in: *Roman Imperial Towns and Palaces in Serbia*, (ed.) D. Sreјović, Belgrade: Gallery of the Serbian Academy of Sciences and Art, 231.

Sreјović, D. 1994a

A Porphyry Head of Tetrarch from Romuliana (Gamzigrad), *Сџаринар* XLIII–XLIV: 41–47.

Sreјović, D. 1994b

The Representations of Tetrarchs in Romuliana, *Antiquité Tardive* 2: 143–152.

Sreјović, D. 1995

Diva Romula, divus Galerius, in: *The Age of Tetrarchs* (ed.) D. Sreјović, Belgrade: Gallery of the Serbian Academy of Sciences and Art, 295–305.

Срејовић, Д. и Цермановић-Кузмановић, А. 1987

Римска скулптура у Србији, Београд: Филозофски факултет, Центар за археолошка истраживања.

Sreјović, D. and Vasić Č. 1994a

Emperor's Galerius's buildings in Romuliana (Gamzigrad, eastern Serbia), *Antiquité Tardive* 2, 1994: 123–141.

Sreјović, D. and Vasić Č. 1994b

Imperial Mausolea and Consecration Memorials in Felix Romuliana (Gamzigrad, East Serbia), Belgrade: Filozofski fakultet, Centar za arheološka istraživanja.

Stein, E. 1968

Histoire du Bas-Empire I, Amsterdam: A. M. Hakkert.

Stojić, G. 2015

Nalazi bula sa nekropola Viminacijuma, Master rad, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.

Faedo, L. 2000

I porfidi: imagines di potere; Busto con ritratto imperiale non pertinente; Torso di togato, Torso di clamidato, Cat. 220, 215, 217, in: *Aurea Roma. Dalla città pagana alla città cristiana*, (eds.) S. Ensoli, E. La Rocca, Roma: L'Erma di Bretschneider, 61–65, 563–564, 561–562.

Falkiner, R. 2012

Mystery Red Head Identified, *Minerva* 2012, November/December, 6.

Ферјанчић, С. 2013

Константијин (306–337), Београд: Службени гласник.

Ferjančić, S., Korać, M. and Ricl, M. 2017

New Greek and Latin Inscriptions from Viminacium, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 203: 235–249.

Futrell, A. 2001

Blood in the Arena: The Spectacle of Roman Power, Austin: University of Texas Press.

Hannestad, N. 1988

Roman Art and Imperial Policy, Aarhus: Aarhus University Press.

Harris, W. V. 1980

Roman Terracotta Lamps: Organisation of an Industry, *The Journal of Roman Studies* Vol. 70: 126–145.

Hersch, K. K. 2010

The Roman Wedding: Ritual and Meaning in Antiquity. Cambridge: University Press.

Свјетићанин, Т. 2000

Grnčarska radionica u Singidunumu, *Singidunum* 2: 245–254.

Цвјетићанин, Т. 2001

Глеђосана керамика Горње Мезије, Београд: Народни музеј Београд.

Сермановић-Кузмановић 1963

Die Denkmäler des thrakischen Heros in Jugoslavien, *Archaeologia Iugoslavica*, 4: 31–57.

Цермановић-Кузмановић 1984

Текија (Transdierna) нека разматрања, *Сџаринар*, XXXIII-XXXIV: 337–353.

Courtney, E. 2013

A Commentary on the Satires of Juvenal. Berkeley: California Classical Studies.

Црнобрња, А. Н. и Симић, З. 2006

Североисточна некропола Сингидунума, *Годишњак прага Београда* LIII: 11–31.

Татић-Ђурић, М. 1964

Златни налаз из Вишњице, *Зборник Народној музеја* IV: 185–192.

Тодоровић, Ј., Кондић, В. и Бирташевић, М. 1956

Археолошка налазишта у Београду и околини, *Годишњак Музеја прага Београда* III: 75–98.

Томовић, М. 1992

Roman Sculpture in Upper Moesia, Belgrade: Institute of Archaeology.

Томовић, М. 2005

The memorial complex, in: *Šarkamen (Eastern Serbia): A Tetrarchic Imperial Palace. The Memorial Complex*, (ed.) I. Popović, Belgrade: Archaeological Institute, 19–58.

Tóth, I. 1973

Destruction of the Sanctuaries of Iuppiter Dolichenus at the Rhine and in the Danube region (235–238), *Acta Archaeologica*, XXV, fasc. 1–2: 109–116.

Cambi, N. 2016

Dioklecijan. Vir prudens, moratus callide et subtilis ili inventor scelerum et machinator omnium malorum. Povijesne kontrovrze i današnje dileme / Diocletian. Vir prudens, moratus callide et subtilis or inventor scelerum et machinator omnium malorum. Historical controversies and current dilemmas, Split: Književni krug.

Cambi, N. 2017

Dioklecijanov lik između realnosti i transcedencije. Artistički, ikonografski i socio loški aspekti / The Image of Diocletian between Reality and Transcendence. Artistic, Iconographic and Sociological aspects, Split: Književni krug.

Čerškov, T., Jeremić, G. and Vitezović, S. 2016

Zoomorphic decorations from osseous materials from Naissus (Niš), in: *Close to the bone. Current studies in bone technologies*, (ed.) S. Vitezović, Belgrade: Institute of Archaeology, 104–111.

Welch, K. E. 2009

The Roman Amphitheatre: From Its Origins to the Colosseum, New York: Cambridge University Press.

Wescher, C. 1868

Fragments inédits de l'historien grec Priscus relatifs au sièges de Noviodunum et a la prise de Naïssos, *Revue archéologique* 18: 86–94.

Wileman, J. 2005

Hide and Seek: The Archaeology of Childhood, Stroud: Tempus.

Wilkes, J. 2005

Roman Danube: An Archaeological Survey, *Journal of Roman Studies* 95: 124–225.

Wilkes, J. 2009

Diocletiana and Dalmatia: An enigma of identity, in: *Dioklecijan, tetrarhija i Dioklecijanova plača. O 1700. Obljetnici postojanja = Diocletian, Tetrarchy and Diocletian's Palace. On the 1700th Anniversary of Existence*, (ur./eds.) N. Cambi, J. Belamarić, T. Marasović, Split: Književni krug, 335–343.

Wokaunn, M. and Manenica, H. 2010

Medicina starog Rima: U povodu izložbe rimskih medicinskih instrumenata u Arheološkome muzeju Naronu u Metkoviću, *Medicus* (1330–013X), Vol. 19, No. 2, Kardiologija: 241–249.

KATALOG

СКРАЋЕНИЦЕ ЗА НАЗИВЕ ИНСТИТУТЦИЈА КОЈЕ ЧУВАЈУ ПРЕДМЕТЕ

1. Музеј Срема, Сремска Митровица – МС
2. Музеј Војводине, Нови Сад – МВ
3. Историјски музеј Србије, Београд – ИМС
4. Музеј града Београда – МГБ
5. Народни музеј Пожаревац – НМП
6. Народни музеј Зајечар – НМЗ
7. Музеј Крајине, Неготин – МКН
8. Народни музеј Ниш – НМН
9. Пројекат за Београдску тврђаву – АИБТ
10. Документациони центар Виминацијум – ДЦВ

ABBREVIATIONS FOR NAMES OF INSTITUTIONS THAT KEEP THE ARTEFACTS:

Museum of Srem, Sremska Mitrovica – MS

Museum of Vojvodina, Novi Sad – MV

Historical Museum of Serbia – HMS

Belgrade city Museum – BCM

National Museum – Požarevac – NMP

National Museum – Zaječar – NMZ

Museum of Krajina, Negotin – MKN

National Museum – Niš – NMN

Archaeological institute, Belgrade fortress – AIBF

Documentation center Viminacium – DCV

КЕРАМИЧКИ МАТЕРИЈАЛ

Ангелина РАИЧКОВИЋ САВИЋ, Љубомир ЈЕВТОВИЋ,
Ана БОГДАНОВИЋ

CERAMIC MATERIAL

Angelina RAIČKOVIĆ SAVIĆ, Ljubomir JEVTOVIĆ,
Ana BOGDANOVIĆ

1. Крчаг

Виминацијум, Канабе

Керамика, витло

Висина: 18,5 cm, пречник обода: 8 × 7 cm, пречник дна: 5,5 cm

Документациони центар Виминацијум, 284/161

Прва половина III века

Крчаг са једном дршком, тролисног отвора, лоптасте форме, равног наглашеног дна. Црвене боје печења, спољне површине премазане браонцрвенкастом глеђи.

Необјављено.

1. Jug

Viminacium, Kanabe

Ceramic, pottery wheel

Height: 18.5 cm, rim diameter: 8 x 7 cm, bottom diameter: 5.5 cm

Documentation Center Viminacium, k-284/161

The first half of the III century

A jug with one handle, treefold opening, round in shape, with flat base. Red fired, with the outer surface covered with brown-red glaze.

Not published.

2. Крчаг

Виминацијум, Пећине

Керамика, витло

Висина: 19,5 cm, пречник обода: 4,5 cm, пречник дна: 6,5 cm

Документациони центар Виминацијум, А: 1288

Друга половина II – прва половина III века

Крчаг са две дршке, врећасте форме, ужљебљеног обода, прстенасто профилисане стопе. Црвене боје печења, спољне површине бојене црвеном бојом.

Необјављено.

2. Југ

Viminacium, Pećine

Ceramic, pottery wheel

Height: 19.5 cm, rim diameter: 4.5 cm, bottom diameter: 6.5 cm

The second half of the II century – first half of the III century

Documentation Center Viminacium, A: 1288

A jug with two handles, ovoid shape, with grooved rim and ring-shaped base. Red fired, with red colour coated surface.

Not published.

3. Крчаг

Виминацијум, Више гробаља, Г-2101

Керамика, витло

Висина: 19 cm, пречник обода: 5 cm, пречник дна: 5,7 cm

Документациони центар Виминацијум, С-11879

Друга половина II – почетак III века

Крчаг са једном дршком, лоптасте форме, купасто профилисаног ужљебљеног обода. Црвене боје печења, црвено бојене површине.

Необјављено.

3. Југ

Viminacium, Više grobalja, G-2101

Ceramic, pottery wheel

Height: 19 cm, rim diameter: 5 cm, bottom diameter: 5.7 cm

The second half of the II century – first half of the III century

Documentation Center Viminacium, C-11879

A jug with one handle circular in section, and with cone grooved rim. Red fired, with red colour coated surface.

Not published.

4. Крчаг

Виминацијум, Пећине

Керамика, витло

Висина: 24 cm, пречник обода: 11 × 7,5 cm, пречник дна: 8 cm

Документациони центар Виминацијум, А: 262

Друга половина II – почетак III века

Крчга са једном дршком, тролисног отвора, биконичне форме, прстенасто профилисане ниске стопе. Декорисан је канелурама по целој површини посуде. Црвене боје печења, црвено бојене површине.

Необјављено.

4. Jug

Viminacium, Pećine

Ceramic, pottery wheel

Height: 24 cm, rim diameter: 11 x 7.5 cm, bottom diameter: 8 cm

Documentation Center Viminacium, A: 262

The second half of the II century – the first half of the III century

A jug with one handle, treefold opening, biconical shape, with ring-shaped base. The surface is net-like incised. Red fired, with red colour coated surface.

Not published.

5. Пехар

Виминацијум, Над Клепечком, сонда 45

Керамика, витло

Висина: 11,5 cm, пречник обода: 8,5 cm, пречник дна: 4,7cm

Документациони центар Виминацијум, А: 91

Прва половина II века

Пехар овалне форме, искошеног ужљебљеног обода и прстенасто профилисаног дна. Украшавање је изведено барботином и радлом. Црвене боје печења, спољне површине бојене тоновима црвене боје.

Необјављено.

5. Beaker

Viminacium, Nad Klepečkom, trench 45

Ceramic, pottery wheel

Height: 11.5 cm, rim diameter: 8.5 cm, bottom diameter: 4.7 cm

Documentation Center Viminacium, A: 91

The first half of the II century

Beaker with ovoid shape, slope grooved rim and ring-shaped base. The decoration was made with barbotine and roulette tool. Red fired, with red colour coated surface.

Not published.

6. Пехар

Виминацијум, Пећине, Г₁-149

Керамика, витло

Висина: 8 cm, пречник обода: 9 cm, пречник дна: 3,5 cm

Документациони центар Виминацијум, С-2071

Прва половина II века

Пехар биконичне форме, кратко извученог обода, прстенасто профилисаног дна, горњи конус украшен барботином. Црвене боје печења, спољне површине црвено бојене.

Необјављено.

6. Beaker

Viminacium, Pećine, G-149

Ceramic, pottery wheel

Height: 8 cm, rim diameter: 9 cm, bottom diameter: 3.5 cm

Documentation Center Viminacium, C-2071

The first half of the II century

Beaker with biconical recipient, short elongated rim, and ring-shaped base. The upper cone is decorated with barbotine. Red fired, with red colour coated surface.

Not published.

7. Пехар

Виминацијум, Више гробаља

Керамика, витло

Висина: 8 cm, пречник обода: 9 cm, пречник дна: 3,5 cm

Документациони центар Виминацијум, А: 2151

Прва половина II века

Пехар са две дршке, овалне форме и прстенасто профилисане стопе. Црвене боје печења, спољна површина бојена тоновима црвене боје.

Необјављено.

7. Beaker

Viminacium, Više grobalja

Ceramic, pottery wheel

Height: 8 cm, rim diameter: 9 cm, bottom diameter: 3.5 cm

Documentation Center Viminacium, A: 2151

The first half of the II century

A jug with two handles, ovoid in shape, with ring-shaped base. Red fired, with red colour coated surface.

Not published.

8. Пехар

Виминацијум, Пиривој, Г-47

Керамика, витло

Висина: 11 cm, пречник обода: 8,5 cm, пречник дна: 4,5 cm

Документациони центар Виминацијум, С-126

Друга половина III века

Пехар са две дршке које прелазе висину обода, биконичне форме, на високој стопи. Црвене боје печења, спољне површине глеђосане маслинастом глеђи.

Необјављено.

8. Beaker

Viminacium, Pirivoj, G-47

Ceramic, pottery wheel

Height: 11 cm, rim diameter: 8.5 cm, bottom diameter: 4.5 cm

Documentation Center Viminacium, C-126

The second half of the III century

A beaker with two handles risen above the level of the opening, biconic in shape, on a tall stand. Red fired, with applied olive-green glaze.

Not published.

9. Касица

Виминацијум, Амфитеатар запад, кв. А/6

Керамика, витло

Висина: 9 cm, пречник обода: 3,5 × 1,5 cm, пречник дна: 3,7 cm

Документациони центар Виминацијум, С-8381

Последње деценије II века

Касица биконичне форме, равног уског дна, са перфорацијом на горњем делу. Црвене боје печења, спољне површине необрађене.

Необјављено.

9. Saving box

Viminacium, Amphitheatre West, sq A/6

Ceramic, pottery wheel

Height: 9 cm, rim diameter: 3.5 x 1.5 cm, bottom diameter: 3.7 cm

Documentation Center Viminacium, C-8381

Final decades of the II century

Saving box biconic in shape, flat narrow bottom, with a perforation in the upper part. Red fired, without surface treatment.

Not published.

10. Просопоморфна посуда

Виминацијум, Више гробаља, сонда 52

Керамика, витло, калуп

Висина: 12 cm, пречник обода: 9 cm, пречник дна: 4,8 cm

Документациони центар Виминацијум, С-2355

Од средине II – средина III века

Посуда овалне форме са једном тракасто профилисаном дршком. На трбуху је аплициран пластично изведен лик. Црвене боје печења, спољне површине необрађене.

Литература: Nikolić, Raičković 2008, 141.

10. Prosopomorphic vessel

Viminacium, Više grobalja, trench 52

Ceramic, pottery wheel, mould

Height: 12 cm, rim diameter: 9 cm, bottom diameter: 4.8 cm

Documentation Center Viminacium, C-2355

The mid II – mid III century

Vessel of ovoid shape, with one ribbon-like handle. On the front side of the vessels facial features are applied. Red fired, without surface treatment.

Bibliography: Nikolić, Raičković 2008, 141.

11. Здела

Виминацијум, Више гробаља, Г-534

Керамика, витло

Висина: 7,5 cm, пречник обода: 15 cm, пречник дна: 6,5 cm

Документациони центар Виминацијум, С-3801

II – средина III века

Здела калотасте форме, прстенасте стопе. Површина је бојена мркоцрвеним фирнисом, док је украшавање изведено жљебљењем. У унутрашњости посуде утиснут је печат флоралног мотива око ког је радлом изведен концентрични круг. Црвене боје печења.

Литература: Богдановић 2017, 270.

11. Bowl

Viminacium, Više grobalja, G-534

Ceramic, pottery wheel

Height: 7.5 cm, rim diameter: 15 cm, bottom diameter: 6.5 cm

Documentation Center Viminacium, C-3801

II – mid III century

Bowl of semi-spherical form with ring-shaped base. Red fired, the surface is red colour coated, while the decoration of the outer surface is done by grooving. Interior of the vessel is decorated with stamped floral motif and roulette ornament.

Bibliography: Богдановић 2017, 270.

12. Здела

Виминацијум, Над Клепечком, сонда 45

Керамика, витло, калуп

Висина: 7 cm, пречник обода: 15 cm, пречник дна: 6,5 cm

Документациони центар Виминацијум, А: 152

Друга четвртина II века – последње деценије II века

Калотаста здела, прстенастог дна. Црвене боје печења, спољна површина је рељефно орнаментисана, бојена црвеном бојом и глачана. Локална варијанта импортованог облика Drag. 37.

Необјављено.

12. Bowl

Viminacium, Nad Klepečkom, trench 45

Ceramic, pottery wheel, mould

Height: 7 cm, rim diameter: 15 cm, bottom diameter: 6.5 cm

Documentation Center Viminacium, A: 152

The second quarter of the II century – the last decades of the II century

Bowl with semi-spherical recipient and ring-shaped base. Red fired, red colour coated surface and polished, decorated with relief ornaments. The local variant of the *terra sigillata* form Drag. 37.

Not published.

13. Здела

Виминацијум, Више гробаља, Г-1988

Керамика, витло

Висина: 7,5 cm, пречник обода: 14,5 cm, пречник дна: 9 cm

Документациони центар Виминацијум, С-11102

II – III век

Здела конкавне форме, равног наглашеног дна. Спољне површине бојене црвено и углачане. Орнаменти су изведени аплицирањем у виду медаљона. На унутрашњој страни дна изведени су печати у виду *plante pedis*.

Необјављено.

13. Bowl

Viminacium, Više grobalja, G-1988

Ceramic, pottery wheel

Height: 7.5 cm, rim diameter: 14.5 cm, bottom diameter: 6.5 cm

Documentation Center Viminacium, C-11102

II – III century

A concave shaped bowl, with the flat emphasised bottom. Red colour coated surface and polished. The decorations are made by applied medallion. The inner side of the bottom is decorated by stamps in the form of *planta pedis*.

Not published.

14. Здела

Виминацијум, Више гробаља, Г-1355

Керамика, витло

Висина: 6 cm, пречник обода: 19 cm, пречник дна: 16,7 cm

Документациони центар Виминацијум, С-9452

Крај II – почетак III века

Здела са две дршке, ужљебљеног обода, заобљене форме, широког равног дна. Жућкасто беличасте боје печења, необрађене површине.

Необјављено.

14. Bowl

Viminacium, Više grobalja, G-1355

Ceramic, pottery wheel

Height: 6 cm, rim diameter: 19 cm, bottom diameter: 16.7 cm

Documentation Center Viminacium, C-9452

The end of II – the start of III century

A bowl with two handles and grooved rim, spherical form and wide flat bottom. Yellowish-white fired, untreated surface.

Not published.

15. Трножац

Виминацијум, Над Клепечком, сонда 45

Керамика, витло

Висина: 14,5 cm, пречник обода: 22,5 cm, пречник дна: 15 cm

Документациони центар Виминацијум, А: 24

Друга трећина II века

Трипод калотасте форме. Жућкасто беле боје печења, спољне површине необрађене.

Необјављено.

15. Tripod

Viminacium, Nad Klepečkom, trench 45

Ceramic, pottery wheel

Height: 14.5 cm, rim diameter: 22.5 cm, bottom diameter: 15 cm

Documentation Center Viminacium, A: 24

The second third of the II century

A calotte shaped tripod. Yellowish-white fired, the outer surfaces untreated.

Not published.

16. Патера

Виминацијум, Пећине, сонда 335

Керамика, витло, калуп

Висина: 4,5 cm, пречник обода: 22 cm, пречник дна: 10,5 cm

Документациони центар Виминацијум, С-7963

Трећа четвртина III века

Патера коничне форме, са кружном дршком која се купасто завршава. Средишњи део реципијента рељефно је орнаментисан експлицитном сценом, док се на крају дршке налази представа Медузе. Црвено печена и црвено бојена, глачана површина.

Необјављено.

16. Patera

Viminacium, Pećine, trench 335

Ceramic, pottery wheel, mould

Height: 4.5 cm, rim diameter: 22 cm, bottom diameter: 10.5 cm

Documentation Center Viminacium, C-7963

The third quarter of the III century

A conical patera, with a handle circular in section, ending in a cone. The middle part of the recipient is decorated with an explicit scene in relief, while a representation of Medusa is at the end of the handle. Red fired and red colour coated and polished surface.

Not published.

17. Тањир

Виминацијум, Над Клепечком, сонда 81

Керамика, витло

Висина: 4 cm, пречник обода: 19,5 cm, пречник дна: 6,5 cm

Документациони центар Виминацијум

Друга половина II – почетак III века

Тањир калотасте форме, лучно изведеног обода, прстенасто профилисаног дна, површине црвено бојене, црвене боје печења. Развијен је по узору на импортовану форму Drag. 36.

Необјављено.

17. Plate

Viminacium, Nad Klepečkom, trench 81

Ceramic, pottery wheel

Height: 4 cm, rim diameter: 19.5 cm, bottom diameter: 6.5 cm

Documentation Center Viminacium

The second half of II – the first half of III century

Plate with calotte-shaped recipient, sloped rim and ring-shaped base. Red fired and red colour coated surface. The local variant of the *terra sigillata* form Drag. 36.

Not published.

18. Тањир

Виминацијум, Ланци, кв. Г IV

Керамика, витло

Висина: 5 cm, пречник обода: 26 cm, пречник дна: 11 cm

Документациони центар Виминацијум, А: 259

II век

Тањир плитке калотасте форме, хоризонтално изведеног обода, прстенастог дна. Површина је црно бојена, сиве боје печења, док је унутрашњост печатно орнаментисана.

Литература: Богдановић 2017, 273.

18. Plate

Viminacium, Lanci, sq. G/4

Ceramic, pottery wheel

Height: 5 cm, rim diameter: 26 cm, bottom diameter: 11 cm

Documentation Center Viminacium, A: 259

II century

Plate with calotte-shaped recipient horizontally stretched rim and ring-shaped base. Grey fired, black colour coated surface, while the inside of the vessel is decorated with stamps.

Bibliography: Богдановић 2017, 273.

19. Лонац

Виминацијум, Код бреста, Г₁-8

Керамика, витло

Висина: 19,5 cm, пречник обода: 18,5 cm, пречник дна: 8,5 cm

Документациони центар Виминацијум, А: 3405

III век

Лонац овалне форме, ужљебљеног обода, равнoг дна. Сивомрке боје печења, необрађене површине.

Необјављено.

19. Pot

Viminacium, Kod bresta, G-8

Ceramic, pottery wheel

Height: 19.5 cm, rim diameter: 18.5 cm, bottom diameter: 8.5 cm

Documentation Center Viminacium, A: 3405

III century

Ovoid pot, with grooved rim and flat bottom. Greyish-brown fired and untreated surface.

Not published.

20. Лонац

Виминацијум, Пећине, Г-3390

Керамика, витло

Висина: 16,5 cm, пречник обода: 13 cm, пречник дна: 6 cm

Документациони центар Виминацијум, С-10040

Прва половина III века

Лонац биконичне форме, ужљебљеног обода са малом тракастом дршком. Сиве боје печења, необрађене површине.

Необјављено.

20. Pot

Viminacium, Pećine, G-3390

Ceramic, pottery wheel

Height: 16.5 cm, rim diameter: 13 cm, bottom diameter: 6 cm

Documentation Center Viminacium, C-10040

The first half of III century

A biconical pot with grooved rim and small ribbon-like handle. Grey fired and untreated surface. Not published.

21. Лонац

Виминацијум, Амфитеатар, кв. К/7

Керамика, витло

Висина: 18 cm, пречник обода: 15 cm, пречник дна: 8 cm

Документациони центар Виминацијум, А: 6603

I – IV века

Лонац са две дршке, сферичне форме, хоризонтално изведеног обода, цилиндричног врата, прстенастог дна. На врату је изведен натпис урезивањем. Црвено је бојен и црвено печен. Необјављено.

21. Pot

Viminacium, Amphitheatre, sq. K/7

Ceramic, pottery wheel

Height: 18 cm, rim diameter: 15 cm, bottom diameter: 8 cm

Documentation Center Viminacium, A: 6603

I – IV century

A spherical pot with two handles, horizontally stretched rim and with a cylindrical neck and ring-shaped base. There is an inscription on the neck made by carving. Red fired and red colour coated surface.

Not published.

22. Лонац

Виминацијум, Више гробаља, сонда 152

Керамика, витло

Висина: 16 cm, пречник обода: 11 cm, пречник дна: 5,7 cm

Документациони центар Виминацијум, А: 329a

Средина III – крај III века

Лонац са две дршке, сферичне форме. Црвене боје печења, бојен црвеном бојом. Украшавање изведено канелурама.

Необјављено.

22. Pot

Viminacium, Više grobalja, trench 152

Ceramic, pottery wheel

Height: 16 cm, rim diameter: 11 cm, bottom diameter: 5.7 cm

Documentation Center Viminacium, A: 329a

Mid III – the end of III century

A spherical pot with two handles. Red fired and red colour coated surface. The surface is net-like incised.

Not published.

23. Кадионица

Виминацијум, Амфитеатар, кв. Ј/9–10

Керамика, витло

Висина: 18,5 cm, пречник обода: 21 cm, пречник дна: 10 cm

Документациони центар Виминацијум, А: 8381

Крај II – средина III века

Кадионица коничне форме, са профилисаном шупљом стопом. Црвене боје печења, са премазом од непостојане енгобе.

Необјављено.

23. Censer

Viminacium, Amphitheatre, sq. J/9-10

Ceramic, pottery wheel

Height: 18.5 cm, rim diameter: 21 cm, bottom diameter: 10 cm

Documentation Center Viminacium, A: 8381

The end of II – mid III century

A conical shaped censer with elaborated stand. Red fired, with the coating of inconstant slipware.

Not published.

24. Балсамаријум

Виминацијум, Пећине Г₁-14

Керамика, витло

Висина: 21,5 cm, пречник обода: 4,5 cm, пречник дна: 4 cm

Документациони центар Виминацијум, С-238

Крај I – прва половина II века

Балсамаријум издужене врећасте форме, коничног врата. Црвене боје печења и спољне површине бојене тоновима црвене боје.

Литература: Nikolić, Raičković 2006, 329.

24. Balsamaria

Viminacium, Pećine, G-14

Ceramic, pottery wheel

Height: 21.5 cm, rim diameter: 4.5 cm, bottom diameter: 4 cm

Documentation Center Viminacium, C-238

The end of I – the first half of II century

An elongated baggy balsamaria with conical neck. Red fired, red colour coated surface.

Bibliography: Nikolić, Raičković 2006, 329.

25. Амфориска

Виминацијум, Пиривој Г-262

Керамика, витло

Висина: 16,5 cm, пречник обода: 2,5 cm, пречник дна: 3 cm

Документациони центар Виминацијум, С-789

II – III век

Амфориска са две мање дршке кружног пресека, вретенасте форме, прстенасто профилисаног дна. Црвене боје печења, необрађене спољне површине.

Необјављено.

25. Amphoriskos

Viminacium, Pirivoj, G-262

Ceramic, pottery wheel

Height: 16.5 cm, rim diameter: 2.5 cm, bottom diameter: 3 cm

Documentation Center Viminacium, C-789

II – III century

Amphoriskos with two smaller handles circular in section, elongated shape with the ring-shaped base. Red fired and untreated surface.

Not published.

26. Амфора

Виминацијум, Амфитеатар, кв. Ф/2

Керамика, витло

Висина: 28 cm, пречник обода: 11 cm, пречник дна: 8,5 cm

Документациони центар Виминацијум, А: 8131

Крај II – друга трећина III века

Амфора са две дршке кружног пресека, лоптасте форме, благо увученог дна. Црвене боје печења, црвено бојене спољне површине.

Литература: Raičković Savić, Bogdanović 2017, 150.

26. Amphora

Viminacium, Amphitheatre, sq. F/2

Ceramic, pottery wheel

Height: 28 cm, rim diameter: 11 cm, bottom diameter: 8.5 cm

Documentation Center Viminacium, A: 8131

The end of II – second third of III century

Amphora with two handles circular in section, spherical in shape and with mildly indented bottom. Red fired and red colour coated surface.

Bibliography: Raičković Savić, Bogdanović 2017, 150.

27. Амфора

Виминацијум, Амфитеатар, кв. Ф/2

Керамика, витло

Висина: 40 cm, пречник обода: 10,5 cm, пречник дна: 11 cm

Документациони центар Виминацијум, А: 8132

Друга половина II – прва половина III века

Амфора са две тракасто профилисане дршке, овалне форме, благо увученог дна. Сиве боје печења, бојена тоновима црне боје.

Литература: Raičković Savić, Bogdanović 2017, 150.

27. Amphora

Viminacium, Amphitheatre, sq. F/2

Ceramic, pottery wheel

Height: 40 cm, rim diameter: 10.5 cm, bottom diameter: 11 cm

Documentation Center Viminacium, A: 8132

The second half of II – the first half of III century

An amphora with two ribbon-like handles, oval in shape, mildly indented bottom. Grey fired and black colour coated surface.

Bibliography: Raičković Savić, Bogdanović 2017, 150.

28. Амфора

Виминацијум

Керамика, витло

Висина: 40 cm, пречник обода: 4,5 cm, пречник дна: 3,3 cm

Документациони центар Виминацијум

Крај II – почетак III века

Амфора са две дршке, овалне форме, ужег шпицастог дна. Црвене боје печења, спољне површине глачане и бојене црвено.

Необјављено.

28. Amphora

Viminacium

Ceramic, pottery wheel

Height: 40 cm, rim diameter: 4.5 cm, bottom diameter: 3.3 cm

Documentation Center Viminacium

The end of II – the start of III century

Amphora with two handles, oval in shape, and with a narrower pointed bottom. Red fired, red colour coated and polished surface.

Not published.

29. Здела – мортаријум

Виминацијум, Више гробаља

Керамика, витло

Висина: 6,5 cm, пречник обода: 32 cm, пречник дна: 15,5 cm

Документациони центар Виминацијум, А: 21

II – средина III века

Тарионик – мортаријум коничне форме, са изливником на ободу, равног широког дна. Унутрашњост површине је огрубљена ситним каменчићима. Црвене боје печења и спољне површине необрађене.

Необјављено.

29. Mortarium

Viminacium, Više grobalja

Ceramic, pottery wheel

Height: 6.5 cm, rim diameter: 32 cm, bottom diameter: 15.5 cm

Documentation Center Viminacium, A: 21

II – mid III century

Conically shaped mortarium with spout on the rim and with flat wide bottom. The inner surface is covered with minute stones. Red fired and untreated outer surface.

Not published.

30. Здела

Виминацијум, Више гробалја, Г-2290

Керамика, витло

Висина: 15,5 cm, пречник обода: 34,5 cm, пречник дна: 14 cm

Документациони центар Виминацијум, С-13051

Крај I – друга половина II века

Здела коничне форме, разгнутаг обода, широког равног дна. Црвене боје печења и необрађене спољне површине.

Необјављено.

30. Bowl

Viminacium, Više grobalja, G-2290

Ceramic, pottery wheel

Height: 15.5 cm, rim diameter: 34.5 cm, bottom diameter: 14 cm

Documentation Center Viminacium, C-13051

The end of I – the second half of II century

A conically shaped bowl, with horizontally stretched rim and wide flat bottom. Red fired and untreated outer surface.

Not published.

31. Лонац

Виминацијум, Амфитеатар, кв. К/9 – Л/10–11

Керамика, витло

Висина: 23 cm, пречник обода: 34 x 25,5 cm, пречник дна: 13 cm

Документациони центар Виминацијум, А: 8541

Крај II – средина III века

Лонац са две аплициране дршке, коничне форме, равног, увученог дна. Црвене боје печења и необрађене спољне површине.

Необјављено.

31. Pot

Viminacium, Amphitheatre, sq. K/9, L/10-11

Ceramic, pottery wheel

Height: 23 cm, rim diameter: 34 x 25.5 cm, bottom diameter: 13 cm

Documentation Center Viminacium, A: 8541

The end of II – mid III century

A pot with two applied handles, conical in shape and with a flat base. Red fired and outer surface untreated.

Not published.

32. Пехар

Виминацијум, Пиривој, Г-102

Керамика, витло

Висина: 10,5 cm, пречник обода: 7,5 cm, пречник дна: 4 cm

Документациони центар Виминацијум, С-273

Крај I – прва половина II века

Пехар са једном дршком, сферичне форме танких зидова. Рађен од фино пречишћене глине беле боје печења, украшен техником барботина.

Необјављено.

32. Beaker

Viminacium, Pirivoj, G-102

Ceramic, pottery wheel

Height: 10.5 cm, rim diameter: 7.5 cm, bottom diameter: 4 cm

Documentation Center Viminacium, C-273

The end of I – the first half of II century

A thin walled spherically shaped beaker with one handle. It was made of refined clay, white fired, decorated with barbotine.

Not published.

33. Здела

Виминацијум, Више гробаља, Г-2204

Керамика, витло

Висина: 4 cm, пречник обода: 11 cm, пречник дна: 5 cm

Документациони центар Виминацијум, С-12244

II век

Здела биконичне форме, прстенасто профилисаног дна. Рађена од добро пречишћене глине бело жућкасте глине и спољне површине глеђосане жућкасто зеленом глеђу. Трбух је украшен фасетирањем.

Необјављено.

33. Bowl

Viminacium, Više grobalja, G-2204

Ceramic, pottery wheel

Height: 4 cm, rim diameter: 11 cm, bottom diameter: 5 cm

Documentation Center Viminacium, C-12244

II century

A biconically shaped bowl, with ring-shaped base. Made of refined clay, yellowish-white fired, with applied yellowish-green glaze. The outer surface is decorated with melon-shaped wall facets.

Not published.

34. Здела

Виминацијум, Више гробаља, изнад кулине

Керамика, витло

Висина: 7 cm, пречник обода: 14 cm, пречник дна: 5,5 cm

Документациони центар Виминацијум, А: 40

Друга половина II – почетак III века

Здела калотасте форме рађена у техници *terra sigillata*, облик Drag. 38.

Необјављено.

34. Bowl

Viminacium, Više grobalja, above the ritual surface

Ceramic, pottery wheel

Height: 7 cm, rim diameter: 14 cm, bottom diameter: 5.5 cm

Documentation Center Viminacium, A: 40

The second half of II – the beginning of III century

A calotte shaped bowl made in *terra sigillata* technique, form Drag. 38.

Not published.

35. Здела

Виминацијум, Амфитеатар, кв. А/7

Керамика, витло, калуп

Висина: 10 cm, пречник обода: 19,5 cm, пречник дна: 8 cm

Документациони центар Виминацијум, А: 11828

Друга половина II века

Здела калотасте форме, рађена у техници *terra sigillata*, облик Drag. 37.

Необјављено.

35. Bowl

Viminacium, Amphitheatre, sq. A/7

Ceramic, pottery wheel, mould

Height: 10 cm, rim diameter: 19.5 cm, bottom diameter: 8 cm

Documentation Center Viminacium, A: 11828

The second half of II century

A calotte shaped bowl made in *terra sigillata* technique, form Drag. 37.

36. Тањир

Виминацијум, Клепечка

Керамика, витло

Висина: 4,2 cm, пречник обода: 19 cm, пречник дна: 9,5 cm

Документациони центар Виминацијум

Почетак II – прва половина III века

Тањир коничне форме, са малом прстенастом стопом. Црвене боје печења и спољне површине мраморизирани, облик Consp: Form. 1

Необјављено.

36. Plate

Viminacium, Klepečka,

Ceramic, pottery wheel

Height: 4.2 cm, rim diameter: 19 cm, bottom diameter: 9.5 cm

Documentation Center Viminacium

The beginning of II – the first half of III century

A conically shaped plate, with a small ring-shaped base. Red fired, while the outer surface is marbled.

Not published.

37. Минијатурна посуда

Виминацијум, Више гробаља, сонда 60

Керамика, витло

Висина: 3,2 cm, пречник обода: 6,5 cm, пречник дна: 3 cm

Документациони центар Виминацијум, С-1693

Друга половина II – почетак III века

Посуда биконичне форме, рађена у техници *terra sigillata*.

Необјављено.

37. Miniature vessel

Viminacium, Više grobalja, trench 60

Ceramic, pottery wheel

Height: 3.2 cm, rim diameter: 6.5 cm, bottom diameter: 3 cm

Documentation Center Viminacium, C-1693

The second half of II – the beginning of III century

A biconically shaped vessel, made in *terra sigillata* technique.

Not published.

38. Амфора

Виминацијум, Амфитеатар, кв. Ф/8, Г-61

Керамика, витло

Висина: 74 cm, пречник обода: 10 cm, пречник дна: 0,5 cm

Документациони центар Виминацијум, С-4243

Прва половина IV – почетак V века

Амфора са две дршке, вретенасте форме, благо шпицастог дна. Црвене боје печења, спољне површине необрађене.

Необјављено.

38. Amphora

Viminacium, Amphitheatre, sq. F8, G-61

Ceramic, pottery wheel

Height: 74 cm, rim diameter: 10 cm, bottom diameter: 0.5 cm

Documentation Center Viminacium, C-4243

The first half of IV – the beginning of V century

Amphora with two handles, elongated shape, with mildly pointed bottom. Red fired and the outer surface untreated.

Not published.

39. Амфора

Виминацијум, Брест – Корабе, сонда 2

Керамика, витло

Висина: 62,5 cm, пречник обода: 10 cm, пречник дна: 12,5 cm

Документациони центар Виминацијум, А: 5861

Крај I – до средине II века

Амфора са две дршке тракасте профилације, овалне форме, прстенасто профилисаног дна. Црвене боје печења, глачане спољне површине.

Необјављено.

39. Amphora

Viminacium, Brest – Korabe, trench 2

Ceramic, pottery wheel

Height: 62.5 cm, rim diameter: 10 cm, bottom diameter: 12.5 cm

Documentation Center Viminacium, A: 5861

The end of I – mid II century

Amphora with two ribbon-like handles, oval in shape and with ring-shaped base. Red fired and the outer surface polished.

Not published.

40. Тањир

Сингидунум, Кнез Михаилова 30

Керамика, витло

Висина: 5,6 cm, пречник обода: 24 cm, пречник дна: 9,6 cm

Научноистраживачки пројекат за београдску тврђаву, А: 1373

II век

Тањир са две дршке, калотасте форме, прстенасто профилисаног дна. Жућкасте боје печења, спољне површине превучене жутом глеђи. Импортована форма из галских радионица.

Литература: Nikolić-Đorđević 2000, 106

40. Plate

Singidunum, Knez Mihailova 30, Belgrade Fortress Research Project, A: 1373

Ceramic, pottery wheel

Height: 5.6 cm, rim diameter: 24 cm, bottom diameter: 9.6 cm

II century

A plate with two handles and semi-spherical recipient, ring-shaped base. Yellowish fired, with applied yellow glaze. Imported form from Gallic workshops.

Bibliography: Nikolić-Đorđević 2000, 106

41. Пехар

Виминацијум, Пиривој Г-163

Керамика, витло

Висина: 11,5 cm, пречник обода: 8, 5 cm, пречник дна: 4,5 cm

Документациони центар Виминацијум, С-442

III – IV век

Пехар са три дршке, сферичне форме, на краткој пуној стопи. Црвене боје печења, спољне површине маслинастозелено глеђосане.

Необјављено.

41. Beaker

Viminacium, Pirivoj, G-163

Ceramic, pottery wheel

Height: 11.5 cm, rim diameter: 8.5 cm, bottom diameter: 4.5 cm

Documentation Center Viminacium, C-442

III – IV century

A beaker with three handles, spherical form, on a short full stand. Red fired, with applied olive-green glaze.

Not published.

42. Тегула

Виминацијум, Амфитеатар

Керамика, калуп

Дужина: 57 cm, ширина: 41,5 cm, дебљина: 2,5 cm

Документациони центар Виминацијум, D-29

Прва половина II – крај III века

Кровна опека формата тегуле. Окер боје печења. На горњој површини жиг, димензија 14,2 × 2,7 cm, са рељефним натписом LEGVIIICL унутар удубљене правоугаоне картуше.

Необјављено.

42. Tegula

Viminacium, Amphitheatre

Ceramic, mould

Length: 57 cm, width: 41.5 cm, height: 2.5 cm

Documentation Center Viminacium, D-29

The first half of II – the end of III century

A roof tile – tegula. The firing colour is ochre. There is a stamp on the upper surface, with the inscription LEGVIIICL in relief, inside of a convex rectangular cartouche.

Not published.

43. Тегула

Виминацијум, Пиривој, сонда 42, Г₁-73

Керамика, калуп

Дужина: 57 cm, ширина: 44 cm, дебљина: 3 cm

Документациони центар Виминацијум, D-1

Прва половина II – крај III века

Кровна опека формата тегуле. Светло браон боје печења. На горњој површини жиг у облику табуле ансате са рељефним натписом LEGVIIICL. На горњој површини урез у облику латиничног слова С.

Необјављено.

43. Tegula

Viminacium, Pirivoj

Ceramic, mould

Length: 57 cm, width: 44 cm, height: 3 cm

Documentation Center Viminacium, D-1

The first half of II – the end of III century

A roof tile – tegula. The firing colour is light brown. There is a stamp on the upper surface in the shape of a *tabula ansata*, with the relief inscription LEGVIIICL. On the upper surface there is a finger drawing in the form of a letter S.

Not published.

44. Имбрекс

Виминацијум, Амфитеатар, кв. Ф/2

Керамика, калуп

Дужина: 46,5 cm, ширина: 20–15 cm

Документациони центар Виминацијум

Прва половина II – крај III века

Кровна опека формата имбрекс. Светло црвене боје печења. На горњој површини жиг са рељефним натписом LEGVIIICL унутар удубљене правоугаоне картуше.

Необјављено.

44. Imbrex

Viminacium, Amphitheatre

Ceramic, mould

Length: 46.5 cm, width: 20-15 cm

Documentation Center Viminacium

The first half of II – the end of III century

A roof tile – imbrex. The firing colour is red. There is a stamp on the upper surface with the relief inscription LEGVIIICL, inside of a convex rectangular cartouche.

Not published.

45. Опека

Виминацијум, Рит, сонда 14, Г-9

Керамика, калуп

Дужина: 40,5 cm, ширина: 29 cm, дебљина: 6 cm

Документациони центар Виминацијум, D-10

Почетак II – крај III века

Опека формата лидион. Светло браон боје печења. На горњој површини жиг са утиснутим натписом LEGVIICL без картуше.

Необјављено.

45. Brick

Viminacium, Rit

Ceramic, mould

Length: 40.5 cm, width: 29 cm, height: 6 cm

Documentation Center Viminacium, D-10

The beginning of II – the end of III century

A Lydian type brick. The firing colour is light brown. There is a stamp on the upper surface with the impressed inscription LEGVIIC without cartouche.

Not published.

46. Опека

Виминацијум, Пећине, сонда 642, Г-9566

Керамика, калуп

Дужина: 40,5 cm, ширина: 28 cm, дебљина: 5 cm

Документациони центар Виминацијум, D-52

Почетак II – крај III века

Опека формата лидион. Црвене боје печења. На горњој површини жиг са рељефним натписом LEGIIII унутар удубљене картуше у облику табуле ансате. На горњој површини отисци псећих шапа.

Необјављено.

46. Brick

Viminacium, Pećine

Ceramic, mould

Length: 40.5 cm, width: 28 cm, height: 5 cm

Documentation Center Viminacium, D-52

The beginning of II – the end of III century

A Lydian type brick. The firing colour is red. There is a stamp on the upper surface in the shape of a *tabula ansata*, with the relief inscription LEGIIII. There are imprints of a dog paws on the upper surface.

Not published.

47. Опека

Виминацијум

Керамика, калуп

Дужина: 39,5 cm, ширина: 28,2 cm, дебљина: 4 cm

Документациони центар Виминацијум

Опека формата лидион. Црвене боје печења. На горњој површини отисци људских стопала.

Необјављено.

47. Brick

Viminacium

Ceramic, mould

Length: 39.5 cm, width: 28.2 cm, height: 4 cm

Documentation Center Viminacium

A Lydian type brick. The firing colour is red. There are human footprints on the upper surface.
Not published.

48. Тегула

Виминацијум, Пећине, сонда 481, Г-5709

Керамика, калуп

Дужина: 53 cm, ширина: 42 cm, дебљина: 2,2 cm

Документациони центар Виминацијум, С-13692

Кровна опека формата тегуле. Тамно црвене боје печења. На горњој површини натпис ABCDEFMNRQHХ у једном реду.

Необјављено.

48. Tegula

Viminacium, Pećine

Ceramic, mould

Length: 53 cm, width: 42 cm, height: 2.2 cm

Documentation Center Viminacium, C-13692

A roof tile – tegula. The firing colour is dark red. There is a one lined inscription ABCDEFMNRQHХ on the upper surface.

Not published.

49. Опека

Виминацијум, Амфитеатар, кв. Ј/6

Керамика, калуп

Дужина: 25,3 cm, ширина: 20,3 cm, дебљина: 4,6 cm

Документациони центар Виминацијум, С-3494

Уломак опеке формата лидион. Светло црвене боје печења. На горњој површини урезана шрафура која формира поља за игру.

Необјављено.

49. Brick

Viminacium, Amphitheatre

Ceramic, mould

Length: 25.3 cm, width: 20.3 cm, height: 4.6 cm

Documentation Center Viminacium, C-3494

A part of the Lydian type brick. The firing colour is red. There is a grid carved on the upper surface forming board game fields.

Not published.

50. Цев

Виминацијум

Керамика, витло

Дужина: 46 cm, пречници: 13,5 cm – 10,2 cm

Документациони центар Виминацијум

Уломак водоводне цеви, унутрашњег пречника 9,5 cm на ширем крају, односно 8 cm на ужем крају. Браон боје печења.

Необјављено.

50. Pipe

Viminacium

Ceramic, pottery wheel

Length: 46 cm, diameters: 13.5 - 10.2 cm

Documentation Center Viminacium

Fragmented ceramic pipe, with inner diameter of 9.5 cm on the wider end, and 8 cm on the narrow end. The firing colour is brown.

Not published.

51. Опека

Сингидунум, Велики Калемегдан, сонда 2, хипокауст

Керамика, калуп

Дужина: 20 cm, ширина: 19,3 cm, дебљина: 9,5 cm

Пројекат за Београдску тврђаву

Прва половина II века

Опека формата *bessalis*. Црвене боје печења. На горњој површини жиг са рељефним натписом LEGIIIIFF унутар удубљене картуше у облику табуле ансате.

Необјављено.

51. Brick

Singidunum, Veliki Kalemegdan, trench 2, hypocaust

Ceramic, mould

Length: 20 cm, width: 19.3 cm, height: 9.5 cm

Belgrade Fortress Research Project

The first half of II century

A brick of the *bessalis* format. The firing colour is red. There is a stamp in the shape of a *tabula ansata* on the upper surface with the relief inscription LEGIIIIFF.

Not published.

52. Опека

Велики Калемегдан, сонда 2, хипокауст

Керамика, калуп

Дужина: 20,6 cm, ширина: 19,8 cm, дебљина: 6,5 cm

Пројекат за Београдску тврђаву

Прва половина II века

Опека формата бесалис. Тамно црвене боје печења. На горњој површини жиг са рељефним натписом LEGVIIICPF унутар удубљене правоугаоне картуше.

Необјављено.

52. Brick

Singidunum, Veliki Kalemegdan, trench 2, hypocaust

Ceramic, mould

Length: 20.6 cm, width: 19.8 cm, height: 6.5 cm

Belgrade Fortress Research Project

The first half of II century

A brick of the *bessalis* format. The firing colour is dark red. There is a stamp on the upper surface with the relief inscription LEGVIICPF, inside of a convex rectangular cartouche.

Not published.

53. Уломак опеке

Сирмијум, лок. 85/12

Керамика, калуп

Дужина: 21 cm, ширина: 17 cm, дебљина: 4,5 cm

Музеј Срема, С-91

IV век

Уломак опеке нејасног формата. Тамно црвене боје печења. На горњој површини жиг са рељефним натписом LEGII унутар удубљене картуше у облику табуле ансате.

Необјављено.

53. A part of a brick

Sirmium, site 85/12

Ceramic, mould

Length: 21 cm, width: 17 cm, height: 4.5 cm

The Museum of Srem, C-91

IV century

Fragmented brick of unclear format. The firing colour is dark red. There is a stamp in the shape of a *tabula ansata* on the upper surface with the relief inscription LEGII.

Not published.

54. Уломак опеке

Сирмијум, лок. 85/12

Керамика, калуп

Дужина: 22,7 cm, ширина: 27 cm, дебљина: 5,4 cm

Музеј Срема, С-138

IV век

Уломак опеке формата лидион. Светло црвене боје печења. На горњој површини жиг са рељефним натписом LEGVIICLPS унутар удубљене правоугаоне картуше.

Необјављено.

54. A part of a brick

Sirmium, site 85/12

Ceramic, mould

Length: 22.7 cm, width: 27 cm, height: 5.4 cm

The Museum of Srem, C-138

IV century

Fragmented brick of the Lydian format. The firing colour is light red. There is a stamp on the upper surface with the relief inscription LEGVIICLPS, inside of the convex rectangular cartouche.

Not published.

55. Опека

Сирмијум, лок. 85/04

Керамика, калуп

Дужина: 41,2 cm, ширина: 25,8 cm, дебљина: 4,1 cm

Музеј Срема, А-5388

IV век

Опека формата лидион. Црвено мрке боје печења. На горњој површини жиг са утиснутим натписом LEGIIIIFLPC без картуше.

Необјављено.

55. Brick

Sirmium, site 85/12

Ceramic, mould

Length: 41.2 cm, width: 25.8 cm, height: 4.1 cm

The Museum of Srem, A-5388

IV century

A Lydian type brick. The firing colour is red brown. There is a stamp on the upper surface with the impressed inscription LEGIIIIFLPC without a cartouche.

Not published.

